

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Andra Kammaren. N:o 32.

Måndagen den 3 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne Mars.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets memorial N:o 47;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 30;

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 31); samt

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 32), i anledning af Herr Johannes Anderssons i Knarrevik motion, N:o 96, om förändrad lydelse af § 4 mom. 5 i Kongl. stadgan den 18 Juni 1842 angående folkundervisningen i riket m. m., samt Herr J. E. Johanssons motion N:o 140, om revision af nu gällande folkskolestadga.

I sammanhang med sist omförmälda ärendes bordläggning yttrade

Herr Linder: Enär den af Herr Sven Nilsson i Efveröd afgifna och till Lag-Utskottet remitterade motionen N:o 25, efter hvad man inom Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott inhentat, redan varit föremål för Riksdagens Lag-Utskotts behandling, ehuru nämnda Utskotts utlåtande i frågan ännu icke blifvit publiceradt och utdeladt, tillåter jag mig hemställa, att, då föremålet för båda Utskottens utlåtanden delvis är detsamma, nu förevarande utlåtande af Tillfälliga Utskottet N:o 1 måtte få föredragas näst efter Lag-Utskottets med anledning af motionen N:o 25 afgifvande utlåtande.

Efter framställning af Herr Talmannen biföll Kammaren hvad Herr Linder föreslagit; och skulle således ifrågavarande Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 föredragas näst efter det utlåtande, som i anledning af Herr Sven Nilssons berörda motion från Lag-Utskottet inföväntades.

§ 3.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 22, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Ang. nya aflöningsstater för universitetet.

Af Kongl. Maj:t var föreslaget, att, med godkännande af i statsrådsprotokollet intagna aflöningsstater för lärare och tjänstemän samt vaktbetjente vid universiteten, äfvensom af lönebeloppens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, de sistnämnda afsedda att vid förefallande behof användas till bestridande af vikariatstjänstgöring under de vilkor, Kongl. Maj:t kunde komma att närmare bestämma, Riksdagen måtte för beredande af medel till lönestaternas tillämpning bevilja en förhöjning af ordinarie anslaget till universitetet i Upsala med 86,107 kronor 40 öre och till universitetet i Lund med 58,092 kronor.

Utskottet hade i anledning af denna nådiga framställning hemställt:

att Riksdagen, med godkännande af Kongl. Maj:ts förslag till aflöningsstater för lärare och tjänstemän samt vaktbetjente vid universiteten, äfvensom af lönebeloppens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, de sistnämnda afsedda att vid förefallande behof användas till bestridande af vikariatstjänstgöring under de vilkor, Kongl. Maj:t kunde komma att närmare bestämma, måtte, för beredande af tillgångar till höjande af den å berörda stater upptagna personals löneförmåner till der stadgade belopp, med iakttagande dervid, att den i en del löner ingående spanmål beräknades till det värde, efter hvilket löntagaren för densamma undfinge lösen eller betalning, anvisa *dels* å ordinarie stat ett förslagsanslag af 98,700 kronor och *dels* å extra stat för år 1877 jemväl ett förslagsanslag af 45,500 kronor.

Mot hvad Utskottet sålunda hemställt, voro reservationer anmälda af Herrar *Liss Olof Larsson, Sven Nilsson* och *Jöns Rundbäck*.

Rörande detta ärende anförde:

Herr Linder: Efter tagen kännedom af Stats-Utskottets föreliggande betänkande angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel, måste man medgifva, att ingen upprigtig vän af vårt uppfostrings- och undervisningsväsende samt af anstalterna för befrämjande af vårt folks intellektuella utveckling kan annat än med glädje se, huru Stats-Utskottet med beredvilligt tillmötesgående tillgodosett nästan alla de anspråk, som kunna anses i någon mån mera berättigade. Om man nu emellertid tyckt sig finna, att Stats-Utskottet på den väg, det med så ädel sträfvan beträddt, haft det minst goda föret i portlidret, så torde det å ena sidan icke kunna förtäckas Utskottet, att dess utlåtande bär märkbara spår af något sådant, hvaremot man å andra sidan torde inom denna Kammare våga att påräkna ett välvilligt eller åtminstone fördragsamt upptagande af hvad som vid denna punkt kan vara att upplysa eller erinra. Det är nemligen just med

afseende på utlåtandets första punkt, den, som rör regleringen af universitetsprofessorernas löner, jag skall bedja att få belyningsvis meddela några erinringar.

Utskottet har i den s. k. klämman hemställt, att Kongl. Maj:ts proposition rörande regleringen af professorers och med dem likstälde tjänstemäns löner måtte godkännas, men *"med iakttagande dervid, att den i en del löner ingående spannmål beräknas till det värde, efter hvilket löntagaren för densamma undfår lösen eller betalning."* Hvad Utskottet här sagt innebär, att de universitetsprofessorer, hvilka hafva så kallade indelta löner eller, med andra ord, i hvilkas löner spannmål ingår, icke förr än lösen för årets spannmål infutit, skulle kunna erhålla kännedom om, huru det förhåller sig med deras aflöning. De skulle först derefter kunna få kännedom om den summa, hvartill spannmålslösen komme att uppgå, samt om det belopp, som erfordrades för att uppbära lönen till 6,000 kronor, hvilket fyllnadsbelopp skulle erhållas af det förslagsanslag, som Riksdagen, för så vidt Utskottets hemställan blifver Riksdagens beslut, vid denna punkt skulle bevilja. Detta innebär, med andra ord, att, om för något visst år den verkliga infutna spannmålslösen i någon mån öfverstege det för någon obestämd tid eller för flera år beräkningsvis fastställda lösenbeloppet, löntagare icke skulle ega att af förslagsanslaget uppbära så stort fyllnadsarfode, som sistlidna års Riksdag bestämt, utan endast så mycket som erfordrades för lörens uppbärande till 6,000 kronor. Jag ber att få erinra, det Riksdagen, genom bifall till Stats-Utskottets hemställan härutinnan, skulle frånträda hvad Riksdagen sistlidet år beslutat och i underdåniga skrifvelsen N:o 29 till Kongl. Maj:t samma år uttalat. Det heter nemligen i denna skrifvelse, der Riksdagen yttrar sig öfver anslagen under åttonde hufvudtiteln, i fråga om lönerna till elementarlärare, att dessa, om de ville komma i åtnjutande af de nya löneförmånerna, skulle afstå från den indelta lönen, för så vidt den vore bestämd i kronotione och kronoräntor. Men elementarlärarne hade äfven åtskillig indelt aflöning, grundande sig på donationer, gåfvor eller testamenten; och i fråga om dessa löne-medel innehöll Riksdagens skrifvelse icke några inskränkingar. Vidare säger Riksdagen, pag. 16 i samma underdåniga skrifvelse, att "i afseende å professorernes aflöning jemförelsen med ledamöterna i rikets kollegier synts Riksdagen ingalunda obillig och, då för de sistnämnda medgifvits dyrtidstillägg, hvarigenom aflöningen uppginge till 6,000 kronor, enahanda belopp synts böra professorerne och deras vederlikar tillkomma." Jemförelsen mellan aflöningen för ledamöter i rikets kollegier och universitetsprofessorer, hvilka båda slag af tjänstemän ansågs böra i afseende å löneförmåner vara likställda, är således der fasthållen. Men om hvad Stats-Utskottet här föreslagit blir Riksdagens beslut, så har Riksdagen dermed frånträdt sistlidne Riksdags beslut i frågan. Ty, såsom vi veta, hafva hofrättsråd och revisionssekreterare samt, derest Stats-Utskottets förslag blir Riksdagens beslut, ledamöter i Sundhetskollodium 6,400 kronor i lön, hvartill efter fem års tjänstgöring kommer ett ålderstillägg af 600 kronor. Här är således jemförelsen icke vidare fasthållen. Man skulle således på grund af Riksdagens egen skrifvelse hafva väntat, att Kongl. Maj:t till Riksdagen framställt proposition om beviljande af löner till universitetsprofessorerne

Ang. nya aflöningsstater för universitetet.

(Forts.)

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

till ett belopp, som vore alldeles jemförligt med hofrättsrådets löner. Så har dock icke skett; och med den kännedom jag eger om universitetsförhållandena, anser jag det också vara förklarligt, ja, riktigt, att den Kongl. propositionen i denna del blifvit afgifven i sin nuvarande form. Det är nemligen en känd sak och alldeles icke någon hemlighet, att den indelta lönen för universitetens professorer *vanligen* stiger något öfver det belopp, hvartill den är beräknad. Det *har* emellertid hänt, att den indelta lönen ett och annat år i någon mån understigit det beräknade beloppet. Såsom jag har mig bekant, var detta förhållandet vid Lunds universitet under åren 1863—1865; och sammalunda var förhållandet, om jag minnes rätt, åtminstone under ett af sistnämnda trenne år äfven vid Upsala universitet. Men för det mesta öfverstiger, såsom nyss nämdes, priset på den indelta spannmålen det belopp, hvartill den blifvit i årslönen beräknad. Detta har gjort, att dessa sådeslöner blifvit opterade af de äldre professorerne och ansetts böra utgöra en skälig löneförhöjning åt dem, såsom äldre och erfarnare i tjensten. Att detta verkligen är förhållandet, derom kunna universitetens egna stater och offentligen tillgängliga förhandlingar i den fråga, som här afses, upplysa.

Nu förhåller det sig med den spannmål, som utgår såsom en del af lönen till vissa universitetsprofessorer i Upsala på det sätt, att den till en jemförelsevis ringa del består af kronotionde; största delen består af arrendespannmål från universitetets *egna* hemman, som blifvit till universitetet donerade. Öfver bestämmandet af dessa löner på sätt Utskottets förslag innehåller, tror jag icke att Riksdagen bör förfoga, enär, såsom jag tagit mig friheten visa, jemförelsen mellan nu ifrågavarande och öfrige med dem jemförlige tjenstemäns löneförhållanden numera blifvit af Riksdagen öfvergifven.

Hvad angår den spannmål, som ingår i lönen åt vissa professorer vid Lunds universitet, så är den af tre slag, nemligen dels kronotionde — minsta delen — dels kyrkotionde, dels arrende af hemman som universitetet eger.

Om Riksdagen, för beviljande af löneförhöjning åt vissa universitetsprofessorer, skulle vilja bifoga några vilkor beträffande kronotiondespannmålen, vore Riksdagen derved naturligtvis i sin fulla rätt; men jag jag anser, på skäl som jag redan tagit mig friheten anföra, att Riksdagen icke bör göra det beträffande öfriga arter af spannmål, som ingår i de ifrågavarande lönerna. Vid sistlidna års riksdag sattes icke heller något sådant i fråga; och jag tager för alldeles gifvet att, derest universitetens konsistorier samt kanslersembetet kunnat föreställa sig, att Riksdagen vid beviljandet af den ifrågaställda löneförhöjningen skulle foga sådana vilkor, som nu föreligga, vederbörande skulle hafva tillsett, att förslaget fått en annan form. Man skulle i sådant fall sannolikt hafva begärt, att 6,000 kronor måtte bestämmas som minsta professorslön, samt att denna lön efter fem års tjenstgöring måtte förhöjas i flera omgångar med 500 kronor, efter samma grunder som gälla för elementarläroverken och andra verks tjenstemän.

Jag har nu sökt visa, att universitetsprofessorernes skäliga anspråk på en någorlunda nöjaktig aflöning åtminstone i viss mån tillfredsställas genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition i förevarande fall, hvilket bifall likväl förutsätter undanrödjandet af det inskränkande och i flera

afseenden olämpliga vilkor för löneförhöjningen, hvilket innehålles i Utskottets utlåtande. Om nu Riksdagen beviljar hvad den Kongl. propositionen i detta fall innehåller, så skulle Riksdagen dermed också hafva ådagalagt en välvilja mot universiteten, hvaraf de ingalunda äro oförtjenta, vare sig man afser universitetet såsom sådant eller det sätt, hvarpå våra universitet för närvarande fullgöra sina åligganden. Universiteten äro sjelfva medelpunkten, hjertpunkten för landets högsta andliga odling. Genom universiteten går den pulsåder, genom hvilken vi, såsom civiliserad nation, komma i lefvande beröring och vexelverkan med andra civiliserade nationer. Hvad lärdomssnillet har åstadkommit hos andra folk, det upptages, sofras och bearbetas der, för att derifrån dels i den inhemska vetenskapliga literaturen, dels genom den ungdom, som vid universiteten söka sin bildning, strömma ut åt alla håll samt dermed spridas till och ibland oss; och från universiteten kunna äfven de initiativ af vetenskaplig forskning och upplysning väntas komma, genom hvilka vår odling liksom återgåldar hvad den från andra håll mottagit, och genom hvilka vår nation söker häfda sin plats bland de kultiverade nationerna. Det är, med ett ord, vid universiteten vi hafva den koncentrerade hufvudstyrkan af vår andliga utveckling, sjelfva blomman af vårt lands och vårt folks kunskapsträd. Om vi vanvårda denna blomma, om vi försumma att egna henne den omsorg, som på oss ankommer och som hon äfven är värd, så hafva vi icke att deraf vänta någon frukt. Det är temligen tydligt, att vi göra oss skyldiga till en sådan försummelse, om genom vårt förvållande universitetslärarne nödgas att under den tryckande bördan af brödbekymmer utföra sitt ansträngande och ansvarsfulla kall. Ingen kan heller med skäl påstå, att våra universitet för närvarande icke med heder för sig och fullt gagn för den sak, de representera, fullgöra sin pligt. Derom vittna de många i den vetenskapliga världen både kända och erkända namn, som förteckningen på våra universitetslärare för närvarande upptager. Vi böra dessutom ihågkomma, att universitetsläraren går våra högsta och äldste intressen till mötes, icke blott då han är stadd i utöfning af sina embetsgöromål, icke endast då han sitter i katedern eller i examensstolen eller vid fakultets- och konsistoriebordet, utan att han arbetar dessa intressen direkt och omedelbart i hand äfven, och icke minst, då han sitter vid sitt arbetsbord. fördjupad i egna vetenskapliga forskningar och hängifvande sig åt sin egen vetenskapliga förkofran. Ju större lärdomsförråd, han vet och får tid att sjelf förskaffa sig, dess mer har han att dela ut åt den bildningssökande ungdom, som omger honom. Om vi nödga honom att med oafkätlig oro tänka på sin och de sinas nödiga utkomst, medan han fullgör sitt maktpåliggande kall; om vi tvinga honom att afkorta sina studietimmar för att egna en god del af dem åt bemödandet att förekomma brist för sig och de sina, då hafva vi derigenom sjelfve betagit honom möjligheten att, såsom han bör, med ohämmad kraft, med oförminskad lust samt med odelad kärlek egna sig åt sitt maktpåliggande kall. Men derigenom hafva vi också, det måste erkännas, tillfogat oss sjelfva den största skadan. Skäligen materiella uppoffringar för ernående af upplysning och vet — äro ett kapital, som gifver — det torde man också böra erkänna — en ränta af högre värde, än den, som kan inregistreras i räkenskapskolumnerna.

*Ang. nya aj-
löningsstater
för universi-
teten.*

(Forts.)

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

Med anledning af hvad jag nu tagit mig friheten nämna och hvar-
med jag sökt visa, att all billighet är för hand att bevilja hvad Kongl.
Maj:t i sin proposition rörande denna punkt till Riksdagen hemställt,
och att följaktligen Kongl. Maj:ts proposition är förtjent af Riksdagens
uppmärksamhet och bifall, tager jag mig friheten hemställa, att denna
Kammare måtte vid den nu föreliggande punkten bifalla, hvad Kongl.
Maj:t härutinnan föreslagit.

Herr Liss Olof Larsson: Jag kan till alla delar instämma med
den föregående ärade talaren uti den sista delen af hans anförande,
men icke derutinnan att, om Riksdagen tager spanmålslönerna från
universitets-professorerne och i stället gifver dem 6,000 kronor i lön
och tjänstgöringspenningar, professorerne skola lida brist på brödföda.
Men derom längre fram. Med afseende å sjelfva lönebeloppens storlek
vill jag icke heller tvista med honom. Jag tror för min del att de nu
ifrågasatta lönerna icke äro för högt tilltagna, och att uti en icke långt
aflägsen framtid framställning om professorslönernas höjande utöfver
hvad som nu är föreslaget troligen kommer att göras. Ledamöterne i
rikets hofrätter har redan fått *mera* än 6,000 kronor i löneförmåner
och de blifvande byråcheferne i Statskontoret äro jemväl föreslagna till
erhållande af löner till *högre* belopp än 6,000 kronor. Det kommer
derför nog i sinom tid ny framställning om ytterligare förhöjda löner
till professorerne; och Riksdagen kan då icke gerna undgå att få vid-
kännas konsekvenserna af hvad man gjort med hofrätterna.

Det var emellertid icke härföre jag begärde ordet, utan för att
gifva till känna, i hvilken riktning min reservation går, då jag icke
varit i tillfälle att inom Utskottet motivera densamma.

Jag vågar icke ingå i någon pröfning utaf, huruvida antalet lärare
vid det ena eller andra universitetet är för stort; men åtminstone för
den, som i likhet med mig icke studerat och således icke grundligt
förstår saken, förefaller det dock litet underligt, att lärarepersonalen
är i det närmaste lika talrik vid båda universitetet, oaktadt antalet
studenter i Upsala är så betydligt större än i Lund. Man har velat
förklara detta förhållande dermed, att föreläsningar måste hållas i alla
ämnena, oafsedt antalet elever är större eller mindre, och att således de
studerandes antal icke kan utgöra någon norm för lärarnes antal; men
för mig har det blifvit sagdt, att det icke är föreläsningarna, utan
tentamina och examina, hvilka upptaga det mesta af professorernes tid.
Huruvida detta verkligen är förhållandet kan jag, som sagt, ej bevisa,
ty jag dömer i detta hänseende endast efter hörsagor utan någon egen
erfarenhet. Jag vill härföre ej heller längre uppehålla mig vid denna
del af frågan, i synnerhet som den icke har något egentligt samman-
hang med min reservation.

Orsaken hvarföre jag reserverat mig mot Utskottets förslag, är
egentligen den, att genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, äfven
i den form detsamma blifvit af Utskottet tillstyrkt, Riksdagen enligt
min öfvertygelse skulle kasta öfver bord de principer, han förut i fråga
om lönerogleringar tillämpat. Vid föregående regleringar har nemligen
Riksdagen beslutat *ålderstillägg* såsom en del af lönen. Sådana tillägg
förekomma å staterna för elementarläröverkens lärare och för hof-

rätternas embets- och tjänstemän, likasom ålderstillägg jemväl äro beräknade uti Kongl. Maj:ts regleringsförslag för Statskontoret och Myntverket. I Riksbanken, som för få år sedan undergick reglering, finnas jemväl ålderstillägg. Men i *detta* enstaka fall har ålderstillägget alldeles uteslutits från regleringsplanen och jag har icke utaf statsrådsprotokollet kunnat blifva öfvertygad om, att giltig anledning förefinnes för Riksdagen att särskildt med afseende å löneregleringen för universitetsstaterna kasta öfver bord principer, som förut alltid varit följda.

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.*

(Forts.)

Vidare kan jag icke inse lämpligheten af att med afseende å bestämmandet af det belopp i tjänstgöringspenningar, en professor i händelse af tjänstledighet bör afstå till vikarien, Riksdagen icke skall bestämma de grunder, som dervid böra följas, utan öfverlemna hela saken till Kongl. Maj:t, som skulle ega att uppställa de närmare vilkor, hvarunder tjänstgöringspenningarne skola utgå. Då under 2:dra hufvudtiteln regleringen af hofrätterna helt nyss förevar, ansågs det lämpligt och nödigt att Riksdagen ingick i pröfning af de grunder, hvilka i berörda hänseende skola tillämpas, men nu vid föredragning af en annan löne-regleringsfråga, hörande till 8:de hufvudtiteln, anses sådant obeföfligt. Något skäl för ett sådant förfaringsätt i nu förevarande fall har icke heller blifvit anfördt; men om ett sådant verkligen skulle finnas, så kan det svårigen vara något annat än större förtroende till Kongl. Maj:t och vederbörande departementschef i senare fallet än i det förra. För min del anser jag således nödvändigt, att Riksdagen i full öfverensstämmelse med beslutet å 2:dra hufvudtiteln, i sammanhang med bestämmandet af universitetslärnarnes löneförmåner och proportionen mellan lön och tjänstgöringspenningar, äfven tager i betraktande de vilkor, hvarunder tjänstgöringspenningarne skola af löntagarne åtnjutas eller till vikarier afstås. De bestämmelser i detta afseende, som af Riksdagen beslutades för hofrätterna, voro indelade i flera moment, af den anledningen att på hofrätternas stater äro uppförda flera olika kategorier af embets- och tjänstemän, för hvilka olika bestämmelser ansågos nödiga. Äfven här i fråga om universitetsstaterna förekomma olika kategorier af tjänstemän, först och främst professorer och adjunkter. Desse hafva ferier två gånger årligen och någon semester kan således för dem icke komma i fråga. Men vid universiteten finnas äfven ganska många tjänstemän, hvilka till följd af göromålens beskaffenhet måste anses vara i daglig verksamhet för tjensten hela året om. För desse senare skall beredas semester, och derom borde väl Riksdagen få ingå i pröfning i sammanhang med bestämmandet af tillökningen i löneförmånerna.

Ett ytterligare skäl att icke öfverlemna denna sak åt Kongl. Maj:ts godtyckande ligger i det sätt, hvarpå löneregleringen för arméns befäl blifvit genomförd.

För min del tror jag således det vara klokt, om Riksdagen i detta fall efter föregående utredning lemna föreskrifter huru regleringen skall genomföras, alldeles som för några veckor sedan det skedde i fråga om hofrätternas löningsstater.

Vidare har jag fäst mig dervid, att på de ifrågavarande staterna förekomma några professorer, hvilka hafva fria bostäder, men fått dessa värderade till endast 600 kronor årligen och således för åtnjutande af

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.

(Forts.)

denna förmån skola vidkännas motsvarande afdrag å lönen. Nu vågar jag visserligen icke uttala något bestämdt omdöme angående förhållandet med hyrorna i Upsala; men nog förefaller det besymerligt att en professorsvåning der icke skulle betinga mera än 600 kronor i årlig hyra, då såsom det förnämsta motivet för beviljandet af dyrtidstillägg och lönerogleringar åt tjänstemännen i allmänhet anföres just den ofantliga stegringen af hyrorna under de senare åren. Då man nu icke uppskattar hyran för en professors bostad högre än till 600 kronor, förekommer det mig derföre som om man vid detta tal om stegringen i hushyrorna kanske icke alltid hållit sig så noga till sanningen. Jag skall emellertid icke vidare fästa mig vid detta ämne i hvad det rör Upsala, der jag för öfrigt också tror, att hyrorna äro billigare än i Stockholm. Men då vi humnit till den punkt, som berör enahanda löneförmåner för lärarne vid härvarande Karolinska och Teknologiska institut och det således blir fråga om hufvudstaden, med hvars förhållanden i detta afseende jag är mera bekant, anhåller jag att, beträffande uppskattningen af sistnämnde lärares hyresförmåner, få framställa några anmärkningar.

Vidare godkänner Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts uttalande om adjunktsbefattningarnes vid universiteten olämplighet och att de således böra indragas. Om riktigheten af denna åsigt är jag för min del icke öfvertygad; och, såsom vi litet hvar torde hafva oss bekant, har äfven den komité, som Kongl. Maj:t tillsatt för granskning och uppgörande af förslag till ändring af universitetsstatuterna, med öfvervägande majoritet förordat bibehållandet af adjunktsbefattningarne, med vissa förändringar beträffande innehafvarnes åligganden och skyldigheter. Häri ligger ett viktigt skäl för mig att icke våga deltaga i den förkastelse som öfver berörda befattningar, som Stats-Utskottet ansett sig kunna uttala. Visserligen hafva åtskilliga af de akademiska fakulteterna i likhet med Utskottet uttalat sig för adjunkturernas afskaffande; men för min del måste jag sätta mera tillit till hvad komitén, såsom opartisk, yttrat i frågan, än till fakulteterna, som möjligen kunna vara något partiska i densamma.

Mitt yrkande är således, att punkten återförvisas till Utskottet, på det att detsamma måtte sättas i tillfälle att ställa den nu ifrågavarande lönerogleringen i harmoni med de lönerogleringar, som Riksdagen förut fastställt. På rak arm kan jag naturligtvis icke framställa något förslag om de ifrågavarande löneförmånernas indelning i lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg. Men jag tror, som sagdt, att frågan måste återremitteras till Utskottet, då jag icke inser, hvarföre Riksdagen nu skall kasta öfver bord åsigt, hvilka den för endast några veckor sedan gillat, utan tvärtom är öfvertygad att Riksdagen af aktning för sig sjelf bör fasthålla de principer den i detta hänseende så nyligen godkänt.

Jag är öfvertygad, att andra talare skola till besvarande upptaga hvad Herr Linder yttrat om lönernas bestämmande till viss del in natura, men vill dock yttra några ord härom, eftersom äfven i lönerogleringskomitén frågan om lönernas utgående in natura varit på tal. Man har såsom skäl härför anfört, att man derigenom skulle göra vederbörande löntagare oberoende af de vexlande konjunkturerna. Enligt

min åsigt är dock det enda rätta att bestämma lönerna i penningar. Staten vet nemligen då hvad den gifver och tjänstemannen hvad han får. Utgå lönerna deremot in natura, så ser man visserligen på papperet en bestämd siffra; men oftast utgår lönen i verkligheten till högre belopp, än staten utvisar. Ett dylikt sätt att reglera lönerna kan jag derföre icke gilla, så mycket mindre som det ovillkorligen ofta måste lända löntagarne sjelfva till mera skada än gagn, nemligen då spanmålslönerna understiga de motsvarande kontanta lönerna. Det är väl sant, att äfven löner, utgående endast i penningar, kunna vexla i värde från det ena året till det andra; men en statens löntagare måste väl lika som hvarje annan samhällsmedlem vara underkastad att vidkännas såväl dåliga tider som goda. Och detta undgå embetsmännen för öfrigt visst icke derigenom att lönerna bestämmas i spanmål, enär, såsom redan blifvit påpekadt, spanmålslönerna ofta understiga den motsvarande kontanta lönen. Men detta spanmålslöntagarnes beroende af konjunkturerna är alldeles motsatt mot den deras likställighet med andra statens medlemmar jag för min del önskar. Ty då inträffar det förhållandet, att ju större välmågan i landet är, dess mera lida löntagarne, och ju mera tryckt den ekonomiska ställningen är, dess större blir välståndet för de sistnämnda. Nej, bättre är, att tjänstemännen drabbas af konjunkturerna i lika förhållande med landets öfriga inbyggare

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)*

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren, och slutar derföre med att på nu anförda skäl för min del yrka punktens återförvisande till Utskottet.

Häruti förenade sig Herr *Lindmark*.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Såsom grund för sitt yrkande om återremiss har den siste talaren åberopat åtskilliga omständigheter, såsom förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar, behovet att beträffande vissa tjänster, då de skötas af vikarier, erhålla särskilda bestämmelser om huru vikariatsarfvodena skola utgå, vidare att förmånen af fri bostad för vissa professorer är för lågt beräknad, äfvensom att ålderstillägg icke blifvit infördt i universitetslärares löner, såsom förhållandet är beträffande lönerna för embets- och tjänstemännen vid rikets kollegier m. fl. Jag ber med anledning häraf få fästa uppmärksamheten derpå, att sistlidne Riksdag, med föranledande af en i frågan då väckt motion, i hufvudsakligaste delar redan uttalat sin åsigt om grunderna för aflöningen åt professorerne vid universiteten. Det bestämdes då, genom särskildt anslag till lönetillskott att dessa tjänstemäns löner skulle höjas till 6,000 kronor samt förmånen af fri bostad dervid beräknas motsvara 600 kronor af lönen för hvarje professor, som af en sådan förmån vore i åtnjutande. Föregående Riksdag har således pröfvat ej mindre de lönebelopp som ansågos behöfliga för en professor vid den tidpunkten, än äfven det belopp hvartill förmånen af boställrum skulle skattas.

Med dessa tjänstemän förefinnes äfven en olikhet i förhållande till ledamöterna i rikets kollegier, nemligen den, att till följd af de ännu befintliga adjunksbefattningarne en skyldighet finnes för innehafvarne

Ang. nya af
löningsstater
för universi-
teten.

(Forts.)

af dessa befattningar till bestridande af vikariater, hvilken icke har någon motsvarighet inom de förvaltande verken. Det kan således icke innebära någon våda att till Kongl. Maj:t öfverlemna bestämmandet af de fall, då särskilda arfvoden skulle utgå till vikarier för professorerne, och de tjenstemän vid universiteten, som icke stå i samma förhållande som professorerne, äro jemförelsevis så få, att ingen svårighet kan för Kongl. Maj:t uppstå att, med det bemyndigande, som Utskottet föreslagit, vid regleringen af arfvodena för deras vikarier tillbörligen afväga den godtgörelse, som vid ett vikariats fullgörande kan komma i fråga.

Det har äfven blifvit anmärkt i fråga om beräkningen af det löne-tillskott som skulle tillfalla dem, för hvilka lönen till större eller mindre del utgår i spanmål, att detta tillskott skulle komma att utfalla på ett för statsverket ofördelaktigt sätt. Jag vill i detta hänseende åberopa ett utlåtande af Stats-Utskottet vid 1873 års riksdag, då samma fråga var å bane. Det återfinnes i N:o 10 af Utskottets vid nämnde riksdag afgifna utlåtanden. Utskottet hade då förskaffat sig upplysning från vederbörande vid Upsala akademi om de belopp, som under olika år utgått till i fråga varande lönefyllnadssumma. Jag skall be att få uppräknade de jemna tusental, som i detta hänseende under tio år utgått, för att visa huru denna lönefyllnadssumma varierat år ifrån år. Den utredning Utskottet då lemnade, omfattade åren 1859—1871. Jag tillåter mig att börja med år 1862 för att få ett jemnt tiotal. Med uteslutande af hundratalen hafva lönefyllnadsanslagen under de tio åren 1862—71 utgått med följande belopp:

1862	Rdr 21,000
1863	36,000
1864	40,000
1865	57,000
1866	48,000
1867	45,000
1868	16,000
1869	19,000
1870	47,000
1871	41,000

Det visar sig således att anslaget var högst år 1865 med 57,000 och lägst år 1868 med 16,000 R:dr.

Den olikhet som sålunda förekom föranledde Utskottet till följande yttrande:

“Då sålunda förslagsanslaget hittills utgått med så olika belopp, beroende af de högre eller lägre spanmålsprisen, lär icke med någon visshet kunna afgöras, huruvida beviljandet af ett fast anslag till förslaget belopp föranleder till större eller mindre utgift från statens sida, än om ersättningsanslaget fortfarande skulle utgå efter nu gällande grunder. Af de anförda siffrorna torde emellertid framgå, att det begärda anslaget ungefärligen motsvarar hvad under vanliga år är för ändamålet behöfligt.

Vid sådant förhållande, och då den föreslagna anordningen bör leda till enkelhet och reda i räkenskaperna såväl vid universitet som hos Statskontoret, tillstyrker Utskottet,

att, i stället för det förslagsanslag, 30,000 R:dr, som är beviljad *Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.*
för upprätthållande till visst belopp af sådana löner vid Upsala univer-
sitet, i hvilka spanmål ingår, måtte anvisas ett bestämdt årligt anslag
af 43,323 R:dr 79 öre.“

(Forts.)

Denna siffra uppkom genom beräkning af spanmålspriset till ett medelvärde af 2 Kronor 7 öre per kubikfot. I fråga varande utlåtande afgafs i denna punkt enhälligt af alla ledamöter i dåvarande Stats-Utskott.

Vid sådant förhållande torde det för Kongl. Maj:t icke förefunnits någon anledning att föreslå något annat sätt för beräkningen af fyllnadsanslaget än det som så nyligen utgjort föremål för Stats-Utskottets och Riksdagens omsorgsfulla pröfning och hvarvid det pröfvades ändamålsenligt att uppföra detta anslag till ett fixt belopp i stället för det under många år förut rådande förhållandet, då anslaget utgjorde ett förslagsanslag, som skulle beräknas efter spanmålen verkliga värde och till följd deraf under olika år uppgick till olika belopp. Dessutom förefinnes en ytterligare olikhet mellan det förut fastställda beräkningssättet och det af Stats-Utskottet nu föreslagna. Från år 1858 var det nemligen bestämdt att de olika spanmålstitlarne som inbegrepos i lönerna skulle uppskattas efter två särskilda grunder. En del af spanmålen var nemligen anvisad från kronotonden; der skulle beräkningen ske efter årets medelpris. En annan del härflöt från akademiens egna tillgångar och för denna spanmål skulle priset beräknas efter årets markegångspris. Genom en sådan bestämmelse var det möjligt att redan i December månad, sedan markegången förut hunnit blifva satt, beräkna de ersättningsbelopp som borde från statsverket utgå. Stats-Utskottet har nu föreslagit, att spanmålen skulle beräknas till det värde, "efter hvilket löntagaren för densamma undfår lösen eller betalning". Såvida med dessa ord, hvilka åtminstone i och för sig antyda ett annat beräkningssätt än det sedan 1858 följda, skulle afses att få upplyst den effektiva siffran af det belopp löntagaren fått i betalning för den spanmål, som blifvit honom anvisad och som han till särskilda köpare försålt, så torde det möta ganska stora svårigheter att få fullkomligt exakta uppgifter om dessa försäljningspris och till följd deraf äfven att förr än långt fram under påföljande år beräkna den fyllnadssumma, som bör från statsverket utgå. Då i afseende å spanmålslöner den olägenhet förefinnes, att en lön, som är intjenad under föregående året, icke kommer löntagaren till godo förr än i början af det följande året, skulle denna olägenhet nu ytterligare försvåras derigenom att fyllnadsbeloppet från statsverket icke skulle komma löntagaren till godo förr än ännu längre fram på detta senare år. Det synes mig som om, derest under ett eller annat år en högre utbetalning från statsverket skulle komma i fråga, då spanmålen gäller mera än det beräknade medelpriset, en motsvarande vinst åter skulle för statsverket uppstå de år, då spanmålen måste säljas till lägre försäljningspris, än det i staten beräknade.

Att det af Kongl. Maj:t nu föreslagna sätt skall leda till reda och enkelhet i statens räkenskaper och i liqviderna med akademierna är redan af Riksdagen år 1873 erkändt. Det förefaller mig ock som om

Ang. nya af-ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle vara grundadt jemväl på löningsstater rättvisa och billighet.

för universitetet.

(Forts.)

Herr Bruhn: Mot nu föreliggande förslag till lönestater för universitetslärarne torde vid noggrannare betraktande några anmärkningar skäligen icke kunna göras annat än i det syfte, som den förste värde talaren här framställt. Lönerna för professorerne synas mig vara föreslagna till så lågt belopp, som möjligtvis kan ifrågakomma. då man tager i betraktande de fordringar, som rättvisligen sättas på dessa emetsmän äfvensom de löneförmåner, hvaraf de förut varit i åtnjutande, synnerligast de äldre bland dem, hvilkas löner förut till stor del utgått i spannmål och, efter gällande pris för året jemte tillkommande forsel-lönen, i de flesta fall varit högre än som beräknats.

Den förste ärade talaren har gjort anmärkningar mot Utskottets förslag i afseende å beräkandet af värdet å den i en del löner ingående spannmål. Jag för min del vill icke framställa några anmärkningar i detta hänseende, utan tror att det lämpligaste för det närvarande skulle vara att bifalla Utskottets förslag och icke afvakta den af Herr Liss Olof Larsson bebådade snara begäran om ytterligare lönetillägg.

Annorlunda ställer sig deremot för mig frågan i afseende å de s. k. professorers vederlikar, eller bibliotekarierna och räntmästarne. För min del känner jag icke till någon annan likställighet mellan dem och professorerne än i afseende å löneförmåner, men i detta hänseende äro de — och hafva kanske alltid varit — likstälde med professorerne. Men huruvida denna likställighet skall behöfva strängt vidhållas äfven framdeles, då den bebådade löneförhöjningen för professorerne kommer i fråga, derom kunna meningarne dock vara delade. Hvad bibliotekarierna beträffar, så måste man villigt erkänna att deras arbete å biblioteket för hvarje år ökas; men bibliotekarien vid Upsala universitet har dock till biträde en vice bibliotekarie och tre biblioteksamanuenser. Med dessa biträden torde denne bibliotekarie icke öfveranstängas i sin tjänstgöring, och hans lön, som är föreslagen till 6,000 kronor, torde således kunna anses vara en tillräcklig godtgörelse för hans arbete. Hvad åter räntmästarne angår, så tror jag att, i betraktande af kompetensfordringarne för denna tjänst, deras aflöning är en bland de bästa, om icke den bästa inom Sveriges tjänstemannacorps.

Vidare förekomma följande tjänstemän vid universitetet i Upsala: en sekreterare, en notarie, en kanslist, en ombudsman, en kamererare och en amanuens eller, med inberäkning af räntmästaren, tillsammans sju tjänstemän med löner af tillhoppa 20,200 kronor. Mig förefaller det besynnerligt att för detta universitets förvaltning en så stor tjänstemannapersonal är behöflig. Det är möjligt att så är förhållandet — jag känner det icke — men det skulle dock kunnat ifrågasättas, om det icke hade varit lämpligt att en utredning i detta afseende varit tillgänglig, då förslaget till den nya lönestaten skulle upprättas. Någon sådan utredning finnes dock icke. Jag drager visserligen icke i tvifvel att icke Stats-Utskottet mycket noga satt sig in i förhållandena, men dess tid har omöjligen kunnat tillåta det att så taga reda på dessa förhållanden som om en utredning af dem förut förelegat.

Då jag således hysar tvifvel om denna stora tjänstemannapersonals

behöflighet; då jag är förvissad om att flera af denna Kammares ledamöter hafva lika litet kännedom om dessa förhållanden som jag; då vid fråga om förökade löners beviljande en tvekan alltid måste uppstå att anslå löner åt tjänstemän, om hvilkas behöflighet man icke är öfvertygad; och då, såsom jag förut nämnt, min öfvertygelse är att en utredning i detta fall bort hafva föregått den ifrågasatta löne regleringen, så har jag vågat framkasta dessa mina tvifvel endast i den förhoppning att få dem här vägda och vederlagda, men har intet yrkande att i frågan framställa.

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)*

Herr Thomasson: Jag vill att börja med betyga den ärade representanten på dalabänken min tacksamhet för hans erkännande deraf, att, om Utskottets föreliggande hemställan bifölles, måste också ganska snart löneförbättring beviljas universitetsprofessorerne. För den händelse Utskottets förslag antoges med det dervid ifrågasatta vilkor, "att den i en del löner ingående spanmål beräknas till det värde, efter hvilket löntagaren för densamma undfår lösen eller betalning", är jag också öfvertygad, att professorernes löner skulle blifva icke obetydligt sämre, än hvad förlidet års Riksdag bestämde och en jämförelse med andra staters löntagare kräfver. En dylik jämförelse har blifvit ganska lämpligt anställd med t. ex. medicinalråd och hofrättsråd. Om likväl denna jämförelse icke är fullt adeqvaf, ligger orsaken dertill utan tvifvel deri, att professorernes löner i sjelfva verket böra ställas icke *bredvid*, utan *framom* de nyssnämnde embetsmännens, i betraktande ej mindre af deras höga uppgift att vara vetenskapernas främste målsmän, än äfven med hänsyn till den betydligt längre mödosammare och dyrbarare studiebanan de hafva att tillryggalägga, innan de ernå sitt mål. Ett hofrättsråd t. ex. kan deremot vinna och har äfven oftast vunnit denna befordran utan andra lärdomsprof än studentexamen och den s. k. hofrättsexamen. Nu har emellertid Stats-Utskottet uti föreliggande betänkande sjelft föreslagit lönen för ett medicinalråd till 6,400 kronor, och genom den nyligen fastställda regleringen af hofrätternas löneförhållanden är hofrättsrådslönen bestämd till 6,400 kronor, hvilket belopp efter fem år höjes till 7,000 kronor. Lönen för en professor är deremot satt till endast 6,000 kronor, utan att ålderstillägg eller någon annan löneförman derutöfver kan komma honom till godo. Att detta belopp af 6,000 kronor blifvit af universitetskonsistorierna föreslaget, kommer sig tydligen deraf, att man förutsatt såsom afgjordt, att den spanmål, som ingår i åtskilliga professorslöner, skulle framgent komma att i staten upptagas till samma låga, men bestämda värde som hittills, hvarigenom åt de äldre professorerne, hvilka äro just de som innehafva löner, hvori spanmål ingår, skulle kunna beredas ett slags ålderstillägg, visserligen icke stort, men särdeles lämpligt genom sin beskaffenhet att stiga och falla i samma mån som lefnadskostnaderna. Om ett förslag, sådant som det af Utskottet nu framlagda blefve af Riksdagen bifallet, skulle det således säkerligen icke kunna undgås, att, på sätt Herr Liss Olof Larsson förutspått, universitetsprofessorerne snart framkomme med anspråk på löneförbättring, — anspråk, dem Riksdagen, med bibehållande af någon konsekvens, svårigen skulle kunna tillbakavisa. Men deremot

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

vore professorernes ekonomiska ställning säkerligen för en ganska lång framtid betryggad, om det af Kongl. Maj:t framlagda förslag antoges. Jag vågar sålunda anhålla om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

Herr Axel Bergstöm: Herr Talman! Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag öfverensstämma deruti, att spannmål till en del skulle fortfarande ingå uti professorernes och åtskilliga andra akademiska embets- och tjänstemäns löner. Men de begge förslagen skilja sig deruti, att enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle spannmålets värde beräknas efter ett en gång för alla fixerat pris, hvilket för Upsala universitet redan år 1873 blifvit bestämdt till 2 kronor 7 öre kubikfoten och för Lunds universitet utgör, såvidt jag har mig bekant, 2 kronor 10 öre kubikfoten, motsvarande nu beräknade statspris, hvaremot enligt Utskottets förslag spannmålen skulle beräknas till det värde, efter hvilket löntagaren därför undfar lösen. För min del får jag bekänna, att jag i valet emellan dessa begge förslag obetingadt gifver det af Kongl. Maj:t framställda företrädet. Detta leder nemligen, såsom Herr Statsrådet Lagerstråle framhöll, icke allenast till förenkling i universitetens och Statskontorets räkenskaper, utan äfven till någon under nu varande förhållanden väl behöflig fördel för professorerne. Ty i de flesta fall kommer spannmålen sannolikt att i verkligheten betinga ett högre värde, än det, efter hvilket den beräknats ingå i lönen. Men jag vill å andra sidan upprigtigt och öppet tillstå, att jag helst hade sett, att professorernes löneförmåner blifvit i öfverensstämmelse med andra tjänstemäns bestämda att utgå ensamt i penningar och att således all spannmål hade upphört att ingå i lönerna.

I likhet med sistlidne Riksdags Stats-Utskott anser jag att professorernes löner böra sättas åtminstone lika höga, som de, hvilka utgå till hofrättsråd och kollegiuråd, och efter denna grundsats skulle professorernes löner efter 5 eller möjligen efter 10 år komma att uppgå till 7,000 kronor; men jag föreställer mig tillika, att, på samma gång en sådan löneförbättring bereddess professorerne, äfven borde bestämmas åtskilliga villkor i afseende å deras ledighet från tjänstgöring och afskedstagande. Framför allt anser jag det vara af vigt, att samma villkor uppställes, som de, hvilka äro gällande för presidenterne och ledamöterna i hofrätterna, nemligen att de vore förpligtade att vid fyllda 70 års ålder från tjänsten afgå samt att de efter 65 lefnadsår och 35 tjänsteår icke vore ovilkorligen berättigade att för sjukdom erhålla tjänstledighet. Erfarenheten har bekräftat nödvändigheten utaf att några bestämmelser i den vägen meddelas. Ty det har gifvits exempel på att professorer, hvilka till följd af kroppsliga fel, såsom blindhet, varit alldeles ur stånd att tjänstgöra och varit berättigade att afgå med pension, likväl fortfarande behållit sin tjänst och undfått tjänstledighet.

För min del vore jag under sådana förhållanden benägen att på det sätt yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att Riksdagen för nästkommande år beviljade på extra stat för Upsala universitet ett anslag af 86,107 kronor 40 öre och för Lunds universitet ett anslag af 58,092 kronor. Genom en sådan anordning komme visserligen den definitiva regleringen af universitetsläraernes löneförmåner att fördröjas,

men olägenheten deraf skulle motvägas af utsigten, att löne regleringen, till nytta för universiteten, gjordes i den riktning, som jag nyss har antydt. Man kunde väl tänka sig att det äfven skulle leda till målet, om man, såsom Herr Liss Olof Larsson, påyrkade återremiss af ärendet. Men jag fruktar, att detta yrkande icke kommer att gå igenom i denna Kammare, och om än detta blefve händelsen, tror jag icke att Första Kammaren komme att fatta ett dylikt beslut. Följden blefve då den, att Utskottet, såsom vanligt, inkomme till denna Kammare med uppmaning att fatta beslut i saken, och då stode man ju i alla fall på samma punkt. Om vi deremot så till vida bifölle Kongl. Maj:ts förslag, att vi beviljade det deri begärda anslaget på extra stat, innebure detta en uppmaning till regeringen att för nästa Riksdag framlägga ett fullständigt löneförslag. Ett ytterligare skäl härför ligger deri, att Utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition rörande remplacerandet af de numera utdömda adjunktsbefattningarne. Genom ny Kongl. proposition kunde förslaget i sin helhet blifva underställt nästkommande Riksdags pröfning. Jag skall emellertid icke för närvarande tillåta mig att begära proposition på mitt yrkande, utan ämnar afvakta, om någon annan inom denna Kammare kommer att understödja detsamma, hvarföre jag förbehåller mig att framdeles få återkomma till saken.

Ang. nya aflöningsstater för universitetet.

(Forts.)

Herr Key: Två föregående talare, representanten från Vesterås och representanten från Dalarne, kommo på helt olika grunder till samma resultat, nemligen att yrka återremiss af frågan. Detta är en bekräftelse på den gamla satsen, att ytterligheterna ofta mötas. Representanten från Vesterås yrkade återremiss på den grund, att Utskottet tillstyrkt för litet, representanten från Dalarne deremot på den grund, att Utskottet tillstyrkt för mycket. Jag skall nu bedja att med några ord få bemöta såväl den ene som den andra af de båda ärade talarne.

Representanten från Dalarne yrkade återremiss i syfte, att ålderstillägg måtte tilläggas äfven universitetslärarne. Ålderstillägg äro i min tanke en ganska lämplig form för aflönande af sådane tjenstemän, som med redbarhet och skicklighet skött sina befattningar under en längre tidsperiod, men som icke behöfva i nämnda befattning ådagalägga annat än en, om jag så må säga, mera mekanisk ordning och flit.

Der tjenstemannens arbete är af denna mera mekaniska beskaffenhet, är ålderstillägg mycket lämpligt; men der det, såsom t. ex. vid universitetet, kan vara fråga om att redan i hans unga år der fästa en utmärkt vetenskapsman, hvilken eljest skulle gå för universitetet förlorad, der synes mig aflöningsförmåner under form af ålderstillägg icke lika lämpliga; ty en dylik person bör *genast* sättas i den ställning, att han oförhindrad af näringsomsorger kan med samlad kraft verka för vetenskapen och genom denna för sitt land.

På dessa skäl anser jag, som sagdt, att ålderstillägg särskildt i det nu förevarande fallet icke med fördel kunna användas.

Samme ärade talare yttrade vidare, att Stats-Utskottets och Kongl. Maj:ts beräkning af professorsboställes värde vore alldeles för låg, oaktadt denna förmån, förut upptagen till 300 kronor, nu ansetts böra uppskattas till 600 kronor. En ärad talare på statsrådshänken har

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.

(Forts.)

dock redan upplyst, att beräkningen grundar sig på Riksdagens eget beslut; och detta beslut är icke äldre än sedan sistlidna år. Af Riksdagens underdåniga skrifvelse år 1875 N:o 29, sid. 16, framgår, att den åtskilliga professorer tillkommande boställsförmån, hvilken i staterna beräknats till endast 300 kronor, synts böra till 600 kronor uppskattas. Nu kommer man likväl år 1876 och säger, att hvad nästlidna års Riksdag härutinnan bestämde var för lågt tilltaget och att Utskottet derfor bort sätta siffran något högre. Efter mitt förmenande hade ett sådant tillvägagående icke kunnat fullt rättfärdigas af omständigheterna; ty hyresbeloppen hafva väl icke så stegrats, att de i år äro väsentligen högre än i fjör, och i alla händelser bör väl Riksdagen vara skyldig att iakttaga konsekvens, åtminstone litet längre än från ena året till det andra.

Man har vidare omtalat förhållandena i afseende på spanmålen. Den ärade representanten från Vesterås har klandrat Stats-Utskottet derfor, att Utskottet tillstyrkt lönefyllnadsbeloppen endast såsom förslagsanslag; och äfven en ärad talare på statsrådsbänken har framhållit önskvärdheten deraf, att Kongl. Maj:ts förslag i denna del måtte bifallas framför Stats-Utskottets. Med detta anslag förhåller det sig likväl på följande sätt.

Det är mycket sant, att 1873 års Stats-Utskott lemnade en fullständig utredning af de olika siffror, högre och lägre, hvartill detta lönefyllnadsanslag uppgått under 10 år, men det hade icke reda på — och det är kunskaen om detta, som bestämt det nuvarande Stats-Utskottets förslag i frågan — huru en skilnad till förmån för professorerne, en, om jag så må säga, osynlig förmån blifvit dem beredd genom att fastställa lönebeloppet sålunda, att det beräknade värdet af spanmålen och det effektiva värdet deraf, det värde till hvilket den realiserades, icke är detsamma.

Jag ber att i detta afseende få anföra några siffror, hvilka väl måste anses officiela, enär de kommit Stats-Utskottet tillhanda från räkthemästaren och universitetet i Upsala. Denna uppgift visar att öfverskottet på de ifrågavarande lönerna utgjort för år 1868 913 kronor 56 öre, för år 1869 403 kronor 27 öre samt för år 1874 105 kronor 60 öre. Men då anslaget var förslagsanslag, så fingo professorerne icke något godt af detta öfverskott, utan detsamma ingick till de allmänna fonderna vid universitetet, hvilket naturligtvis var en oegentlighet. Dylka öfverskott hafva således onekligen uppstått, ehuru de icke direkt kommit professorerne till godo. Först från och med 1875, sedan lönefyllnadsbeloppet blifvit bestämdt till en fix summa, har denna skilnad mellan det verkliga och det beräknade värdet kommit professorerne till godo. Professorerne hafva derigenom effektivt fått en löneförhöjning för år 1875 af 807 kronor och för år 1876 af 510 kronor.

Vid Lunds universitet ställa sig förhållandena ännu mera ojemnt, ty spanmålspriset är visserligen der bestämdt till två kronor tio öre per kubikfot, men der utgå ännu flera löner än vid Upsala in natura.

Det är dessa förhållanden, hvilka icke varit Utskottet förut bekanta, som gjort att Utskottet funnit sig föranlåtet att återgå till ett förslagsanslag, på det att lönerna verkligen måtte uppgå till det belopp, som Riksdagen bestämt att de skola hafva.

Jag vågar tro att jag uti ifrågavarande afseende lemnat upplys-

ningar, som borde vara bestämmande för Kammarens beslut. Riksdagen har nemligen bestämt professorernes löner till 6,000 kronor; men Riksdagen har icke sagt, att professorerne böra hafva 6,800 eller 6,900 kronor i lön. Denna återgång till Riksdagens beslut kommer att ske just genom att bestämma ett förslagsanslag, hvarigenom lönefyllnadens belopp icke blir större än som behöfves för att få upp siffran till 6,000, sedan det effektiva värdet af spanmålen blifvit uträknadt.

En talare på hallandsbänken önskade upplysning om orsaken, hvarföre någon utredning icke egt rum om behöfligheten af en del tjänstemän, såsom sekreteraren, räntmästaren, kamereraren, ombudsmannen, amanuenser m. fl. En så beskaffad utredning hade — jag medgifver det — varit att önska af Kongl. Maj:t till framläggande för Riksdagen, så att vi äfven fått taga i öfvervägande dessa tjänsters behöflighet. Men så har emellertid icke skett, och Stats-Utskottet, som icke haft tid att till annan specialgranskning lägga äfven denna, har ansett sig, då icke något motsatt yrkande förekommit, böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, så mycket mera, som Utskottet icke haft sig obekant, att till akademierna höra ganska stora fonder och stipendii-inrättningar äfvensom en mängd akademi-hemman m. m., hvilket allt fordrar en vidlyftig administration, samt ett ty åtföljande antal tjänstemän. Det är på nämnda grunder, som Stats-Utskottet icke föreslagit någon minskning i de af Kongl. Maj:t för dessa tjänstemän begärda lönebeloppen.

Då en ärad talare på stockholmsbänken här midt emot önskade, att detta anslag, såväl professorernes som adjunkternes, måtte ställas på extra stat helt och hållet, så ber jag att få nämna, att det är en stor skillnad emellan att sätta professorernes och adjunkternes löner på extra stat. Man vill nemligen behålla professorerne, men icke adjunkterne; man vill, att professorerne skola hafva 6,000 kronor om året i lön, men man vet icke hvad man skall tilldela de tjänstemän, som skola sättas i adjunkternes ställe. Det kan med visshet förutses, att vi icke skola få ett färre antal professorer än nu, utan snarare ett större i stället för den så småningom skeende minskningen i antalet adjunkter. Jag kan således för min del icke finna något rimligt skäl att sätta professorernes löner på extra stat, om icke till följd af lust att göra opposition.

Då således frågan om professorernes ställning är mycket enkel och fullkomligt utredd, men frågan om adjunkternes ställning deremot icke är det, så tror jag, att Riksdagen gör rätt uti att icke låta professorernes aflöning längre vara sväfvande och fortfarande uppförd på extra stat, utan låta denna afgöras oberoende deraf, hurudan den nya organisationen af de nuvarande adjunkturerna kommer att blifva.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, får jag anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan jag begärde ordet, har Herr Key i det närmaste sagt allt hvad jag med anledning af de mot Stats-Utskottets betänkande i denna punkt gjorda anmärkningar velat säga och mera dertill. Jag vill derföre endast tillägga några ord med afseende å Utskottets förslag, beträffande beräkningen af värdet af den i ifrågasvarande tjänstemäns löner ingående spanmål.

Ang. nya aflöningsstater för universitetet.
(Forts.)

Bruket af naturaprestationer såsom aflönning åt embets- och tjänstemän härleder sig, som vi veta, från äldre tider, och ehuru man vid löne-regleringarne alltid så mycket som möjligt sökt att få bort dessa löner in natura, har det ändock ofta kvarstått och både i ett och annat afseende föranlett trassel. Det hade således enligt min tanke varit önskvärdt, om man i fråga om regleringen af de nya aflöningsstaterna vid universitetet hade förbehållit sig att Riksdagen skulle ega att bestämma lönerna så, att det gamla sättet att låta en del af aflönningen utgå i spannmål kunde helt och hållet hafva borttagits. Man kan väl, som jag tror, i detta fall möta mig med den invändningen, att man velat öfverlemna den saken till regeringen att rangera; och detta kan väl på många händer vara mycket kärt och önskvärdt, men jag fruktar dock att det icke går så lätt att borttaga spannmålslöner, emedan jag befarar att åtminstone ett hinder, som vi i Utskottet icke kunnat öfvervinna, dervid kommer att möta, det nemligen att en del af denna spannmålsaflöning härleder sig från donationer och åt universitetet anslagna jordegendomar, som det vil icke är så lätt att indraga, som en talare här ansett. Vid sådant förhållande återstår väl för Riksdagen icke annat än att bestämma, att all spannmål skall beräknas till verkliga priset för året. Riksdagen har då åtminstone förbehållit sig rättigheten att, i händelse det gällande priset på spannmålen för året uppgår till högre belopp än det för inlösen af lönespannmålen beräknade, icke släppa från sig ett enda öre, utan lösa till sig all lönespannmålen till detta pris, på samma gång staten å andra sidan också iklädt sig skyldighet att, om det fixerade priset för lönespannmålen understiger det gällande priset för året, till tjänstemännen utbetala skillnaden, så att om priset på lönespannmålen t. ex. endast uppgår till hälften af hvad som för året betingas för sådan spannmål, har Riksdagen endast att gifva anslag till den återstående hälften. Måhända skulle man på det sättet på faktisk väg komma derhän, att universitetet själftöge frågas lösning om hand och att tjänstemännen slutligen afstode från att få sina löner utbetalade i spannmål, då de sågo att det icke vimes något dermed. Jag har föreställt mig att åtminstone ett försök i den vägen alltid kan göras; ty äfven om försöket icke lyckas, är ju dermed ingenting förloradt.

Man har äfven sagt att icke några löner alls böra utgå i spannmål, emedan det kan hända att, om spannmålen alltid beräknas till samma pris, tjänstemännen det ena året skulle få högre lön än det andra, och att derför alla löner borde förändras till penningelöner; men äfven om lämpligheten häraf har jag hört ganska olika åsichter uttalas. Den talare, som först hade ordet, fästade uppmärksamheten på att härigenom skulle de nuvarande professorernes löner komma att förminska — och jag tror visserligen att det kan inträffa, att de på detta sätt skulle komma att få mindre löner än de under vissa år förut haft — men härvid får man ej vid lönernas reglerande fästa sig, utan man bör endast se till att lönerna uppgå till det en gång för alla fastställda beloppet. Jag kan således aldeles icke finna, att man begär någon orättvisa mot ifrågavarande embetsmän, om man låter deras löner utgå endast i penningar, i stället för i spannmål.

Jag hörde nyss från statsrådsbänken yttras, att det visst icke vore regeringens mening att professorernes löner skulle utgå till större eller

mindre belopp under olika år, men att regeringen ansåg dessa löner skola utjemnas af sig sjelfva, endast man en gång för alla fick ett fixt belopp på lönespannmålen. Jag betviflar alldeles icke att detta varit regeringens tanke, men jag anser dock att man, genom att bifalla Utskottets förslag, lättare skall kunna vinna det af regeringen afsedda målet. Under sådana förhållanden förefaller det mig derföre, som om något motstånd från dem, som önska en sådan löneroglering, icke borde vara att befara. Då Riksdagen först tog sig för att reglera embets- och tjenstemännens löner, var det en stor mängd löntagare, som, utom sina synliga inkomster, befunnos ega andra, som hvarken Riksdagen eller kanske ens regeringen till följd af den gamla slentrianen egde kännedom om; men reda och klarhet i afseende på dessa förhållanden är ju det mål till hvilket vi böra sträfva, och detta mål, tror jag, skall genom Utskottets nu förevarande förslag i icke ringa mån befrämjas.

Jag tror således att icke heller på grund af den af mig nu vidrörda omständigheten finnes något skäl till afslag eller återremiss af Utskottets förslag, hvarföre, och då jag i öfriga delar blifvit förekommen af Herr Key, jag inskränker mig till att endast yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr August Pettersson: Då jag genomläste Utskottets betänkande rörande åttonde hufvudtiteln, så fann jag att Stats-Utskottet dervid följt samma stråt, som vid behandlingen af de öfriga hufvudtitlarna, hvilka förekommit i Kamraren vid denna riksdag. Utskottet har här såväl som under de andra hufvudtitlarna nemligen med ganska gifvild hand tillstyrkt allt hvad Kongl. Maj:t äskat. Vid sådant förhållande finner jag det verkligen ganska underligt, att några talare här kunnat yttra att Utskottet icke gjort nog i detta hänseende. Här är nu fråga om beviljande af en löneförhöjning för professorer och adjunkter vid universiteten. Utskottet har för dessa embetsmän tillstyrkt ganska betydliga löneförhöjningar; och jag vill icke heller motsätta mig detta tillstyrkande, ty jag anser att alla statens tjenstemän, särskildt dem som hafva ungdomens undervisning om hand, skola vara så aflönade, att de kunna egna hela sin tid åt utöfningen af sina tjensteälgganden.

Jag är nemligen icke af den åsigt, hvilken en annan talare för någon tid sedan, då det var fråga om en löneförhöjning för folkskoleläraryrket, uttalade, att en sådan skulle vara till skada för dessa lärare. Jag tror tvärtom att lönerogleringarna äro till gagn för såväl de lägsta som de högsta läroverken och vill derföre icke motsätta mig den löneförhöjning, som uti ifrågavarande fall är föreslagen. En föregående talare har omnämnt att räntmästarne vid universiteten visserligen skulle erhålla lika stor lön som professorerne, om Utskottets förslag antoges; och detta tycker jag, med hänsyn till de upplysningar om räntmästarens göromål, som jag på enskild väg förskaffat mig, vara väl mycket, men kan derom emellertid ej uttala något bestämdt omdöme, utan får således tillstyrka bifall till Stats-Utskottets föreliggande förslag i dess helhet.

I en reservation vid Utskottets betänkande i denna punkt talas ock om aflöningsfördelning i lön och tjenstgöringspenningar. I detta afseende anser jag också, i likhet med reservanten, sjelfva lönen lämp-

Ang. nya aflöningsstater för universiteten.
(Forts.)

Ang. nya af- ligen hafva bort bestämmas till $\frac{2}{3}$ och tjänstgöringspenningarne till $\frac{1}{3}$
 löningsstater af hela aflöningen. Jag vill emellertid ej nu framställa något bestämdt
 för universi- yrkande i detta fall, men förbehåller mig att få framkomma med ett
 teten. sådant, då den punkt, som derom handlar, blir föredragen.
 (Forts.)

Herr Casparsson: Den talare, som inledde nu pågäende diskussionen, återförde lifligt i mitt minne den strid, som för ett år sedan i denna Kammare utkämpades i en med denna sammanfallande fråga, om reglering af universitetslärares löner. Striden gälde då en af Stats-Utskottet, på grund af derom väckt motion, tillstyrkt löneförhöjning af 600 kronor. Mot denna förhöjning hade sex ledamöter från denna Kammare reserverat sig, och när frågan förekom till afgörande, gick det ganska hög sjö i Kammaren. Liksom en föregående talare i dag gjort, talade man äfven då om farorna för bildningen, och en talare ordade till och med om bildningens spets. En ledamot af Kammaren, hvilken annars alltid brukar med synnerlig sinnesjemvigt både mottaga och utdelar slängar, yttrade, att han "blifvit stött af diskussionen", under det en ärad ledamot af Stats-Utskottet hänvisade på den tid, då glömskan skulle hölja både honom och oss alla i denna Kammare. I omsorgen att "tillgodose vetenskapens främste målsmän", såsom Stats-Utskottet då uttryckte sig, höllo vi själfva på att svälta ihjel. ty diskussionen i ämnet slutade först klockan 4 på eftermiddagen. Det torde derföre, med tanken härfpå, vara en mycket angenäm upplysning, som nyss meddelats och hvars rigtighet jag kan konstatera, att redan för förra året, då vi här tvistade om denna förhöjning i professorernes löner till 6,000 kronor, uppbyro de flesta professorerne i Upsala i lön 6,200 kronor och för detta år äro lönerna upptagna till 6,510 kronor, inberäknadt tjänstgöringspenningarne. Huru detta tillgått, derom skall jag icke inlåta mig i någon utförligare redogörelse, men egendomligt förefaller det, då Herr Departementschefen inför Kongl. Maj:t yttrar, att Riksdagen för år 1876 anvisat ett förslagsanslag, "för att till ett belopp af 6,000 kronor höja aflöningen för de vid universiteten anstälde professorer, hvilkas inkomster af tjensten icke redan uppginge till detta belopp".

I en reservation, som åtföljde det i Lördags af denna Kammare utan diskussion afgjorda dechargebetänkandet, förekommer ett något beslöjadt uttryck om en hel "grupp af ärenden" hvilkas behandling ansetts "böra föranleda uttalande af ett omdöme från Konstitutions-Utskottet". Uttrycket är något beslöjadt, och Konstitutions-Utskottet har kastat tystnadens täckelse öfver hvad som med detta uttryck afses; men liksom man hos de grupper, som den antika skulpturen efterlemnat, kan under draperiet ana formerna, så är äfven här förhållandet. Af aktning för 90 § i Regeringsformen skall jag emellertid ej tillåta mig att vidare försöka lyfta på denna slöja, utan öfvergår till den löne-regleringsfråga, som nu föreligger.

Det är helt naturligt att i fråga om reglering af sådana löner, hvilka utgöras till ungefär hälften af spannmål och till hälften af penningar, åtskilliga svårigheter alltid skola vid regleringen möta. Jag har försökt att ur den Kongl. propositionen framleta, huruvida meningen vore att dessa löner å 6,000 kronor skola vara till beloppet fixa; men jag har icke lyckats förvissa mig att jag uttagit den rätta meningen.

När jag trott mig hafva funnit den, har den glidit mig ur händerna. Betraktar man saken från *en* sida, synes dock meningen vara sådan, det talas nemligen om "att till ett belopp af 6,000 kronor höja aflöningen;" men om man ser den från *en annan* sida, blir förhållandet motsatt. Genom Kongl. brefvet den 16 Juni 1875, som godkände det förslag till lönereglering, som Consistorium Academicum i Upsala redan 1874 afgifvit, bestämdes att spanmålen skulle *beräknas* efter ett en gång för alla bestämdt pris af 2,07 kronor per kubikfot och ett visst penningetillskott fixeras. Då emellertid spanmålens värde måste vara rörligt, är naturligt att, då andra delen af aflöningen utgöres af bestämdt penningebelopp, summan i dess helhet ock måste blifva rörlig. Detta har Stats-Utskottet emellertid försökt att förebygga; och jag tror att Utskottet dervid riktigt förfarit. Jag skall försöka att med siffror visa, hvarthän användandet af ett dylikt tillvägagående vid löneregleringen, som det i konsistorii förslag åsyftade, kommer att leda. Jag skall härvid ej använda några imaginära siffror, utan på konkreta, som de kunna erhållas ur akademiens räktekammars räkenskaper. De omfatta samma år, för hvilka Herr Statsrådet Lagerstråle redogjorde, men jag skall gå något längre än han och äfven medtaga i räkningen åren 1873—1876, hvilken således kommer att omfatta åren 1859—1876.

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

Lösningspriset för spanmålen har under dessa 18 år skiftat mycket. Jag skall blott anföra de år, då lösningspriset varit *högst* och *lägst*, och jag börjar min beräkning, då lösningspriset varit *lägst*, nemligen år 1865, då det uppgick till 1 krona 85 öre kubikfoten — hvad som inträffade så nyligen som år 1865 kan naturligen äfven framgent inträffa.

Om man då beräknar den i lönen ingående spämmålen, 1,417.5 kubikfot, efter lösningspriset för året, 1 krona 85 öre, så uppkommer en summa af kronor 2,629: 37. Läggas härtill den fixa penningelönen ,, 3,065: 78, så erhålles en summa af kronor 5,688: 15, för de professorer, i hvilkas lön spämmål ingår. Men de äro tillförsäkrade en lön af 6,000 kronor! Man skall kanske invända, att de goda åren få hjälpa upp de sämre. Jag hemställer om ett sådant sätt att aflöna universitetens lärare är staten värdigt; att bestämma deras lön till 6,000 kronor och låta dem i sjelfva verket få 5,688, under anvisning på bättre tider för beloppets fyllande. Jag tror icke att någon af oss, mine herrar, skulle tillåta sig ett dylikt tillvägagående mot en enskild tjenare. Dessutom kan det ju inträffa, att en tjänst tillträdes af en person, som icke fått vara med om något föregående godt år; hans rättighet är att erhålla 6,000 kronor i lön, men han får endast 5,688. Hvarifrån skall då fyllnaden tagas? Männe ur företrädarens sterbhus? Detta var det lägsta lösningspriset.

Jag öfvergår nu till det högsta lösningspriset under nyss nämnda år, nemligen år 1868, detta nödens år, då landsvägarne hvimlade af arbetslösa tiggare och hungertyfus härjade i Norrland. Lösningspriset uppgick då till 3 kronor 29 öre kubikfoten. Jag skall använda detta lösningspris på den här af konsistorium föreslagna, och af Kongl. Maj:t gillade, löneregleringen

1,417.5 kubikfot à 3 kronor 29 öre utgör kronor 4,663: 37.
Läggas härtill den fixa penningelönen ,, 3,065: 78,
så uppstår en summa af kronor 7,729: 35,

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

under det normallönen skulle utgöra 6,000 kronor. Mellan denna lägsta summa, 5,688 kronor, och denna högsta, 7,729, som skulle hafva uppkommit, om denna löne reglering tillämpats under dessa år, utgör skillnaden 2,041 kronor, eller en differens af nära 36 procent. Detta kallar jag ej en löne reglering; det är hasardspel, der landets nöd utgör en af insatserna; och jag är fullt öfvertygad om att de personer, som frågan här gäller, icke vilja att deras ekonomiska fördel skall vara beroende af en sådan insats, om de rätt tänka på saken.

Herr Statsrådet Lagerstråle yttrade, att den af Kongl. Maj:t föreslagna regleringen skulle föranleda reda i räkenskaperna. Detta är väl möjligt, men kanslersembetet har icke delat denna åsigt. Kanslersembetet har nemligen i en till Kongl. Maj:t i November 1874 stäld skrifvelse just i fråga om denna anordning yttrat, att

då det af Riksdagen universitetet beviljade fasta anslag af 43,323 R:dr 79 öre gafs "i stället för" det förut anvisade förslagsanslaget, 50,000 R:dr, och således efter kanslersembetets uppfattning hade samma ändamål;

då således hvarje löntagare vid universitetet, enär den af Kongl. Maj:t för universitetet fastställda stat icke blifvit genom förslagsanslagets förändring till bestämdt anslag rubbad, är berättigad att uppbära en viss minimilön, för hvars utbetalande universitetet, genom consistorii framställning om förslagsanslagets förändring till ett bestämdt anslag, iklädt sig ansvaret, hvilket tydligare framgår deraf att framdeles utnämnde löntagare icke kunna anses bundne af den förklaring, som af de nuvarande blifvit afgifven:

då följaktligen, i händelse en framdeles blifvande löntagare förbehölle sig att få uppbära sin lön enligt staten, tvenne olika aflönings sätt skulle uppstå, och universitetet af det fixa anslaget afdraga så stor del, som under vissa år fölle på sådan löntagares andel, för att dermed kunna betäcka den brist, som under andra år i hans bestämda lön kunde uppstå; och

då såhunda den skedda förändringen, i stället för att, såsom dermed afsågs, åstadkomma en förenkling i universitetets redovisning, skulle kunna göra densamma mera invecklad och oklar;

ansåg sig kanslersembetet icke kunna eller böra fastställa hvad consistorium angående ofvanberörda fasta anslags årliga fördelning beslutat.

Kanslersembetet har således haft en åsigt, fullkomligt motsatt den, Herr Statsrådet här uttalat. Hvilkendera af dessa auktoriteter som har rätt, derom skall jag ej tillåta mig fälla något omdöme.

Jag kan af allt detta icke finna annat än att Stats-Utskottet fullkomligt riktigt förfarit. Är åter meningen att genom ålderstillägg sätta de äldre bland professorerne i en bättre ställning, må mau då säga detta rent ut, och jag skall då icke motsätta mig detsamma; men *detta* sätt att reglera deras aflönning är för mig motjudande.

Jag skall nu öfvergå till och flyktigt beröra en annan fråga, som med denna står i sammanhang. Herr Statsrådet och Chefen för Ecclesiastikdepartementet är visserligen för tillfället frånvarande, men då jag ser åtskilliga andra af Statsrådets herrar ledamöter närvarande, vågar jag hoppas, att de skola låna ett välvilligt öra åt de anmärkingar, jag i detta afseende kommer att göra. Min anmärkning gäller prebende-

pastoraten. Som bekant ingå dylika pastorat i aflöningen till teologiska fakultetens professorer och adjunkter. Redan år 1866, d. v. s. för 10 år sedan, ingingo Rikets Ständer till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, hvaruti framställdes en anhållan om dessa pastorats indragning.

Rikets Ständer yttrade i denna skrifvelse: "I betraktande af nu anförda omständigheter hafva Rikets Ständer funnit sig böra hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t tücktes taga i öfvervägande, om icke prebendepastoraten kunde, i den mån, innehafvarne afgå, indragas, samt att Eders Kongl. Maj:t i sådant fall ville till nästkommande Riksdag aflåta nådig proposition i ämnet, jemte förslag till ersättning åt vederbörande för de löneinkomster, som för närvarande från dessa pastorat utgå." Rikets Ständer begärde sålunda i denna skrifvelse, att Kongl. Maj:t ville till nästa Riksdag inkomma med ett förslag i berörda hänseende. Detta var naturligtvis en orimlig begäran, om jag annars vågar begagna ett sådant förmätet uttryck om en Riksdagens framställning; ty kyrkomötet måste först höras öfver dylika frågor. Detta inträffade först 1868, då kyrkomötet fullkomligt instämde i Riksdagens förenämnda anhållan, som skedde under uttalande derjemte af följande ord: "— då det icke torde kunna förnekas, att jemväl prebende-församlingarne kunna ega fullgiltiga anspråk att komma i mera oafbrutet åtnjutande af sin ordinarie pastors själavård, likasom att vid hans tillsättning ega något inflytande, får kyrkomötet etc. —". Med ett ord, kyrkomötet erkände verkligen att äfven prebendepastoraten kunde hafva åtskilliga allmänt menliga rättigheter och anspråk, hvilket dittills varit något oklart och dunkelt. Jag hade verkligen föreställt mig att, efter det Riksdagen och kyrkomötet enstämmigt yttrat sig till förmån för saken, något skulle göras åt densamma. Härtill kommer att jag från flera håll af mitt kommittentskap, inom hvilket ligga alla de under teologiska fakulteten i Upsala lydande prebendepastorat, erhållit uppmaningar att försöka att, som man säger, "rifva regn" i saken. Jag har svarat härtill: lugnen eder, ty Riksdagen och kyrkomötet ha affärdat skrivelser till Kongl. Maj:t i ämnet och jag är öfvertygad om att Kongl. Maj:t icke skall underlåta att å dess skrivelser fästa behörigt afseende. Jag hade vidare föreställt mig att denna fråga nu skulle kommit före i sammanhang med regleringen af lönerna för Lunds och Upsala universitet; men, till min och mina kommittenters stora ledsnad och sorg, har jag misstagit mig härutinnan.

Jag skulle kunna ingå ganska långt i denna fråga, hvilken från vissa synpunkter företer ganska stora betänkligheter, icke allenast i ekonomiskt, utan äfven, och förnämligast, i rent pastoralt hänseende. Inom ett af dessa pastorat har t. ex. inträffat, att en församling tre år å rad varit i saknad af ordinarie prest och fått hålla till godo med för tillfället förordnade hjälppredikanter; och man må icke förundra sig, om församlingen icke velat nöja sig dermed. Jag hyser emellertid, som sagdt, det stora och djupa förtroende till Kongl. Maj:ts regering, att den icke längre skall lemna Riksdagens och kyrkomötets skrivelser i frågan obeaktade. Jag har gjort ett öfverslag öfver den summa, som de till Upsala akademi anslagna lundt-prebende-pastorat afkasta, samt funnit den uppgå till 12,000 å 13,000 kronor. Den uppoffring, staten genom dessa pastorats indragning skulle få vidkännas, blefve ju således

Ang. nya aflöningsstater för universitetet.

(Forts.)

Ang. nya af-
löningsslater
för universi-
teten.

(Forts.)

alldeles icke något att tala om. Jag är också fullt öfvertygad om, att Riksdagen, med det goda lynne hvori den för närvarande befinner sig, icke skall göra den minsta invändning mot en så billig och rättvis fordran, som denna, samt vågar därför hoppas att, under så goda konjunkturer som de nuvarande, dessa prebendepastorats verkligen billiga anspråk snarast möjligt måtte behjertas.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Hörnfeldt: Om jag hade en sådan uppfattning af den nu föreliggande frågan som den, hvilken af den förste ärade talaren uttalades, eller att ett bifall till Stats-Utskottets förslag skulle leda derhän, att undervisningen kommer att vanvårdas vid våra universitet, och att deras lärare derigenom skulle förhindras att sätta sig i beröring med lärarne vid de utländska universiteten, så skulle jag i sanning känna mig mycket tveksam, huruvida jag borde med min röst söka bereda framgång åt berörda förslag. Men då jag icke delar hans uppfattning, utan tvärtom hyser det största förtroende till dessa lärare och professorer och vet att de icke skola åsidosätta den skyldighet, som dem åligger, eller att, så vidt på dem beror, upprätthålla den undervisning, som blifvit dem anförtrodd, så, och ehuru jag må bekänna att jag till en början icke var utan all tvekan, kan jag icke annat än yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Den ärade talaren tycktes hufvudsakligen hafva fäst sig vid det vilkor, Utskottet föreslagit för åtnjutande af den ifrågasatta löneförhöjningen, eller att dervid skulle iakttagas, att den i en del löner ingående spannmål beräknades till det värde, efter hvilket löntagaren för densamma undfår lösen eller betalning. Orsaken, hvarföre Utskottet kommit till detta resultat var, att, såsom Herrarne torde erinra sig, vid det beslut i frågan, som vid sistlidet års riksdag, uppå enskild motionärs framställning, fattades, icke förelåg någon uppgift derom att i professorernes löner inginge vare sig spannmål eller arrende af jord eller boställen, till följd hvaraf Riksdagen kom till den uppfattning, att den då ifrågasatta lönetillökningen endast afsåg, att professorslönerna skulle uppgå till det normala beloppet af 6,000 kronor, såsom i motionen uppgafs. Under innevarande riksdag deremot har man kommit till full visshet derom, att så verkligen är förhållandet. Dessutom skulle det väl i allt fall ligga en betydlig orättvisa uti att icke iakttaga hvad Utskottet, i fråga om bestämmandet af vilkoren, föreslagit, emedan närmaste följd deraf blefve, att den ene professorn finge större lön än den andre, enär nämligen alla professorer, i hvilkas lön spannmål ingår, skulle, åtminstone under vissa år, komma i åtnjutande af bättre löneförmåner än de för dem ursprungligen afsedda. Jag frågar, om ett sådant förhållande kan anses vara rättvist? Och huru litet berörda dessa upplyste akademiske lärare än må vara deraf att somliga af dem blifva bättre affönade än andra, måste man å andra sidan dock medgifva, att den gamla svenska afundsjukan möjligen äfven hos dem kan komma att i sådant fall göra sig gällande. För öfrigt har man ej hört så litet klander deröfver, att det vid Lunds universitet finnes en fakultet, den teologiska, för hvilkens lärare man, för närvarande åtminstone, ej kan reglera lönerna, emedan dessa, sådana de nu utgå, blifvit inne-

hafvarne förut tillförsäkrade. Vid sådant förhållande ligger det i min tanke större rättvisa uti att bifalla Utskottets förslag än den Kongl. propositionen.

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.*
(Forts.)

Med anledning af en anmärkning af en talare på blekingebänken, att den här föreslagna fördelningen af den fasta lönen och tjänstgöringspenningarne icke vore riktig, vill jag visserligen medgifva att han har fullkomligt rätt uti sitt påstående, att Utskottet i detta hänseende ej följt samma princip som i fråga om bestämmandet af Lofrätternas lönestater, der två tredjedelar af lönebeloppet bestämdes skola utgå såsom lön och en tredjedel såsom tjänstgöringspenningar. Men å andra sidan får jag erinra den värde talaren derom, att Utskottet här ej kunnat tillstyrka en dylik fördelning, emedan Riksdagen förut beslutat att en professors pension skall utgå med 4,500 kronor, vid hvilket förhållande sistberörda fördelningsgrund ej vore ändamålsenlig eller rättvis, då den skulle föranleda den oegentligheten, att en professor finge endast 4,000 kronor i lön, under det hans pension kunde uppgå till 4,500 kronor.

På de skäl jag nu anfört yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Linder: Jag vill blott säga några ord med anledning af hvad som under diskussionen blifvit yttradt, sedan jag sist hade ordet.

Jag ber först och främst, med anledning af Herr Keys påstående, det jag skulle hafva instämt med Herr Liss Olof Larsson i hans begäran om återremiss, få erinra derom, att detta icke är med verkliga förhållandet öfverensstämmande, utan beror på en missuppfattning af den ärade talaren, antagligen föranledd deraf, att jag icke lyckades göra mig hörd till kalmarbänken, der den ärade talaren har sin plats. Rätta förhållandet är nemligen det, att jag yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag har ansett mig skyldig meddela denna rättelse.

För öfrigt ber jag att få taga fasta på hvad som yttrats dels från hallandsbänken, dels från uplandsbänken och dels slutligen från sjelfva dalabänken, emedan, om man gör ett summarium af dessa från skilda håll af landet afgifna yttranden, deraf framgår, att den *minsta* professorslönen bör blifva 6,000 kronor. Som sagdt är, jag ber att få taga fasta på dessa yttranden. Jag är icke bunden af hvad vid sistlidne riksdag förekom rörande professorslönerna, likasom jag är oberörd af hvad som kan hafva förefallit i sammanhang med Stats-Utskottets uppsättande af det betänkande, som här föreligger till afgörande. Följaktligen är jag också alldeles oförhindrad att, såsom jag gjort, framställa det enligt min tanke riktigaste och billigaste förslag till frågans lösning. Men om meningen är att den lönereglering Utskottet föreslagit ej skall anses vara definitiv, utan att man med det snaraste har att vänta en framställning om ålderstillägg såsom ett bihang till den nu föreslagna aflöningen för professorerne, har jag ej något att deremot erinra.

Med anledning af hvad som yttrats i Kammaren med hänsigt till Utskottets hemställan angående beräkningen af den i en del löner ingående spannmål, ber jag endast få invända, det jag icke tror att Riksdagen kan, på sätt Utskottet föreslagit, lägga beslag på universitetens

Ang. nya af löningsstater för universitet. i Upsala och Lund donationer. Jag är nemligen öfvertygad om att Kongl. Maj:ts framställning om regleringen i fråga tillkommit ej blott för avvägbringande af reda i förhållandena, utan äfven med skyldigt afseende på billighetens kraf.

(Forts.)

Illär har vidare blifvit yttradt, att det ej vore skäl att bevilja professorerne ålderstillägg på samma grund som kollegiernas embets- och tjänstemän, emedan arten af deras respektive arbeten vore sådan, att ålderstillägget vore lämpligt för de senare men ej för de förra. Jag vill dock hemställa, huruvida icke en professor, som i flera år arbetat i sitt vigtiga kall och har familj, som, under det den växer till, kräfver ökade uppföringar från hufvudrens sida, bör äfven vid mera framskridna år kunna hafva anspråk på att lemnas ostörd af näringsomsorger. Man torde ej med fog kunna tillbakavisa dessa anspråk på sådant sätt, att man reglerar universitetslärares löner utan att i denna reglering jemväl intaga bestämmelser om åtnjutande af ålderstillägg.

Man har visserligen sagt, att det icke finnes skäl att bibehålla de indelta lönerna; men der förhållandena gifva ett sådant aflöningsätt så nära vid handen som vid universiteten, hvilka disponera öfver egen spannmål, tror jag dock att detta aflöningsätt verkligen har skäl för sig. Ty, säge hvad man vill — sädespriset är dock i allmänhet under alla förhållanden en mätare å det allmänna varuvärdet och följer väl med tiden, hvadan det ock kan ersätta ålderstillägg. En talare på upplandsbänken har framdragit året 1868 såsom ett exempel på, hurusom de indelta lönerna på grund af höga spannmålspris kunna uppgå till oskäligt höga belopp mot det i och för aflöningsberäkning fixerade priset; men häremot vill jag anmärka, att året 1868 var ett undantagsår, med hvilket intet annat af de 20 sista åren kan på långt när jämföras, och man kan derföre icke af ett så enstaka faktum draga några slutsatser. Sistnämnde talare har emellertid på ett sådant faktum grundat den reflexionen, att under dylika år de löntagare, i hvilkas löner ingår spannmål, skulle få en vinst på sin beräkningsvis taxerade lön, hvarå insatsen utgjordes af landets nöd. Men är då icke förhållandet enahanda med landtbrukarne, hvilka, då säden är dyr, begagna sig af den dyra tiden och höja priset å sin spannmål i stället för att med anledning deraf nedpruta priset? Och då med sädesprisen jemväl prisen å öfriga förnödenheter stiga, är ju det nämnda förhållandet med sädeslörens evalvering både rimligt och billigt.

Det har af en representant från Dalarne blifvit yttradt, att det icke borde öfverlemnas å Kongl. Maj:t att bestämma de vilkor, under hvilka tjänstgöringspenningarne skulle utgå till vikarien, utan att i detta afseende borde tillämpas de grundsatser, som Riksdagen å andra hufvudtiteln i fråga om der under lydande embetsverk bestämt. Men jag ber att härvid få erinra, hurusom vid universiteten vikarier icke alltid stå till buds på förut bestämda vilkor, utan att, om det understundom af hvarjehanda skäl kan gå för sig att till godt pris erhålla sådana, det under andra förhållanden kan vara svårt nog. Jag tror följaktligen det vara välbetänkare att till Kongl. Maj:ts afgörande öfverlemna, huru vid hvarje särskildt tillfälle härmed bör förhållas.

Ifall den återremiss af den föredragna punkten, som här blifvit yrkad, skulle leda derhän, att minimilönerna för universitetsprofessorerne

fixerades till 6,000 kronor och med vilkor om skäligt ålderstillägg efter viss tids tjänstgöring, skulle jag icke vilja motsätta mig en återremiss; men då jag tror, att ett sådant resultat icke för närvarande står att vinna, finner jag mig föranlåten att fasthålla vid mitt förra yrkande, eller bifall till Kongl. Maj:ts proposition rörande nu föredragna punkt.

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)*

Herr Liss Olof Larsson: Herr Key yttrade uti sitt försvar för Utskottets förslag, att Herr Linder och jag kommit till samma resultat, ehuru på olika grunder. Herr Linder har nyss upplyst, att detta påstående, hvad honom angick, grundade sig på ett fullkomligt misstag; och jag får nu upplysa att påståendet äfven i dess andra del innefattade ett misstag, enär jag aldrig ifrågasatt en nedsättning uti universitetsprofessorernes löner. Då jag förut nämnt, att jag trodde, att en framställning om beviljande af ålderstillägg för professorerne snart nog skulle komma att göras, eftersom Riksdagen redan beviljat sådan till ledamöterna i rikets hofrätter och kollegier, har jag dermed icke sagt, att jag önskade, att professorslönerna skulle höjas till samma belopp som nyssnämnde embets- och tjenstemäns löner, utan blott att, enligt hvad jag förutsatte, en sådan framställning skulle komma att göras, och att Riksdagen derföre vid fattande af sitt beslut nu borde tänka på konsekvenserna deraf. En ärad talare på kalmarbanken har visserligen sagt, att ålderstillägg icke vore lämpligt för universitetslärarne, men väl för ledamöterna i statens embetsverk, hvilkas göromål vore mera mekaniska och som derföre borde erhålla någon belöning för en längre pligtrogen tjänstetid; men då jag, för min del, icke kan föreställa mig att lektorerna och adjunkterna vid elementarläroverken, hvilka ju fått ålderstillägg sig beviljade, hafva mera mekaniska göromål än universitetsprofessorerne, då ju båda hafva undervisningsskyldighet, eller att ledamöterna i våra domstolar skulle hafva någon mekanisk sysselsättning, så tror jag icke, att åt denna invändning kan tillmätas någon vikt. Dessutom hade jag trott, visserligen att en ung professor hade samma göromål som en äldre, men att den professor, som såsom sådan tjänstgjort i många år, som gränat i vetenskapens tjenst, likväl vore något bättre förtjent af en högre aflöning än den, som nyss inkommit i tjänstegraden. Detta är för öfrigt icke blott min enskilda åsigt; ty äfven Riksdagen har beslutat en tillämpning deraf i fråga om hofrättsråd och hofrättsassessorer samt elementarskolelärare, hvilka, ehuru de allt ifrån tjänstens tillträde hafva enahanda göromål, belönas för viss tids tjänstgöring genom ålderstillägg; och jag kan icke förstå hvarför det resonement, som dervid gjorde sig gällande, icke skulle kunna äfven här, i fråga om professorerne, vare tillämpligt.

Fortsätta vi denna jämförelse mellan tjenstemännen af motsvarande grad vid universiteten och hofrätterna, skola vi finna, hur det förhåller sig med Stats-Utskottets konsekvens, som en ledamot af Utskottet nyss åberopade. Vi skola då finna hurusom, då en tjensteman vid hofrätterna med 4,500 kronors löneinkomst åtnjuter 2,800 kronor deraf såsom lön och 1,700 kronor såsom tjänstgöringspenningar, en tjensteman vid universiteten med enahanda aflöning, 4,500 kronor, af denna summa skulle bekomma 3,600 kronor i lön och 900 kronor såsom tjänstgörings-

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.

(Ports.)

penningar. Det är mig alldeles oförklarligt hvarför man förfarit på det sättet, att åt tjenstemän, som ansetts böra hafva lika aflöningsförmåner, gifva åt den ena dubbelt så stort belopp i tjenstgöringspenningar som åt den andra. — Se vi vidare på de olika staterna, finna vi, att af aflöningar vid universiteten på 2,500 kronor 2,000 kronor utgöra lön och resten tjenstgöringspenningar, medan en dermed jemförlig aflöning i hofrätterna på 2,700 kronor, hvaraf 200 kronor utgå såsom renskrifningspenningar, är fördelad så, att 1,500 kronor äro bestämde som lön och 1,000 kronor såsom tjenstgöringspenningar. Dessa olika bestämmelser stå icke i något rimligt förhållande till hvarandra, och jag har icke vare sig i Kongl. Maj:ts proposition eller i Utskottets utlåtande eller i något yttrande här i Kammaren kunnat finna någon förklaringsgrund, hvarför man på detta sätt misshandlat tjenstemännen på det ena stället och gynnat dem på det andra. Jag skulle kunna aberopa än flera fall, men inskränker mig till hvad jag redan i detta afseende nämnt och tror mig derigenom hafva visat, huru det förhåller sig med konsekvensen inom Stats-Utskottet, liksom äfven inom denna Kammare, för den händelse Utskottets föreliggande förslag skulle af Kammaren bifallas.

Den talare, som näst före mig hade ordet, yttrade, att man icke kunde taga bort spannmålslönerna, emedan de grundade sig på donationer, som icke medgäfvit Riksdagen en fri disposition öfver denna spannmål. Detta resonement håller dock icke streck, då här ej är fråga om att undandraga universiteten denna spannmål, utan endast att åstadkomma en jemmare fördehning af aflöningsförmånerna inom universiteten. Hade det deremot varit fråga om att använda medlen till andra ändamål än för universitetens eget bästa, så skulle det af Herr Linder anförda skäl varit af stor betydelse, hvilket det nu ej är.

Man har äfven talat om boställsbostäderna samt dervid påpekat, att, då Riksdagen i fjor bestämde, att ett löneafdrag af 600 kronor om året skulle ega rum för de tjenstemän, som erhöles fri bostad, det nu icke vore möjligt att öka detta afdrag. Detta vill med andra ord säga, att, om man det ena året begär ett misstag, man icke ett annat år eger att deri göra rättelse. Den som är tillfredsstäld med ett sådant resonement må äfven ställa sig derefter, men jag, som icke tror, att man af ett misstag nödvändigtvis är bunden att alltjemt dermed fortsätta, anser allt möjligt skäl förefinnas att öka detta alltför obetydliga afdrag. Jag ber emellertid få erinra, att jag icke redan vid denna punkt i anledning häraf ämnar framställa något yrkande, emedan jag tror, att hyrorna i Upsala äro något billigare än här i hufvudstaden.

Det har under diskussionen af en talare på stockholmsbänken blifvit framställt förslag om att uppföra ifrågakvarande anslag på extra stat i stället för att till Utskottet återremittera punkten. Med anledning häraf och sedan jag nu hört att Första Kammaren redan i oförändradt skick antagit Utskottets hemställan i denna punkt, och då återremiss följaktligen icke skulle föranleda till annan åtgärd från Utskottets sida än en hemställan till Kammaren att i frågan fatta beslut, får jag för min del frågå mitt förut framställda yrkande om återremiss och för ena mig i yrkandet om anslaget uppförande på extra stat, på det att

till nästa riksdag ett ändamålsenligare förslag i ämnet måtte kunna af Kongl. Maj:ts utarbetas och för Riksdagen framläggas.

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.*

(Forts.)

Herr Statsrådet Lagerstråle: Då den talare, som senast hade ordet, yrkade, att ifrågavarande anslag skulle uppföras på extra stat, och enahanda yrkande blifvit af en annan ledamot i Kammaren förut framställt, får jag hemställa, att Kammaren, hellre än att fatta ett så beskaffadt beslut, måtte, i öfverensstämmelse med hvad redan inom Första Kammaren utan votering blifvit beslutadt, lemna sitt bifall till Stats-Utskottets betänkande.

Herr Key: Jag ber till en början att till representanten från Vesterås få lemna det erkännande, att jag misstagit mig, då jag trodde att han i sitt anförande yrkade återremiss af den föredragna punkten i syfte af bifall till den Kongl. propositionen. Nu finner jag emellertid, att han yrkat rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Skilnaden ligger, som man finner, endast i formen, ty båda dessa yrkanden äro i sak hvarandra lika.

Hvad åter beträffar representanten från Dalarne, så kan jag icke medgifva, att jag i afseende å hans anförande gjort mig skyldig till någon missuppfattning. Det må väl vara sant, att han icke yrkat direkt nedsättning i de af Utskottet föreslagna lönebeloppen, men då i afseende å ålderstilläggen hans mening synes vara, icke att dessa skulle utgöra en förökning af, ett tillägg till den fastställda lönen, utan att af denna lön skulle aftagas och skapas ett ålderstillägg, så att derigenom full lön senare skulle utgå än nu är meningen, så skulle ju, på detta sätt, dessa tjenstemän i sjelfva verket komma att få en lönenedsättning.

Det är dock icke egentligen för att bemöta dessa båda talare i det nu anförda, som jag begärt ordet, utan af tvenne andra orsaker. Den ena är för att tillåta mig utsäga en vänlig varning beträffande anslagen under nu förevarande hufvudtitel. Riksdagen har under det nya representationsskicket med frikostig hand befrämjat undervisningsväsendets, bildningens och konstens utveckling i vårt land. Anslagen under åttonde hufvudtiteln hafva stigit till ganska höga belopp under denna tid. Och detta är icke något att ångra, ty det är stora skatter som på detta sätt bereds åt ett litet och fattigt folk. Men det kan blifva för mycket äfven af ett godt, och vi stå måhända redan på tröskeln till en reaktion, som kan blifva så mycket mer allvarsam och skoningslös, i samma mån anspråken förut sträckt sig allt för vida och högt. Jag tror, att den tid redan är inne, då man bör se till, om icke något stillestånd må kunna göras i afseende å tillökningen af anslagen under åttonde hufvudtiteln. Med andra ord, min varning lyder så: må man icke spänna bågen för högt i detta fall.

Den andra orsaken, hvarföre jag begärde ordet, var den, att jag önskade taga mig friheten att meddela Kammaren en upplysning i nu förevarande fråga. Det har blifvit mig bekant, att Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet i Första Kammaren yttrat, i likhet med hvad Herr Statsrådet Lagerstråle förut här förklarar, att det visserligen vore önskligt att Kongl. Maj:ts förslag i detta fall af Riksdagen

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.

(Forts.)

godkändes, men att derjemte chefen för Ecklesiastikdepartementet sagt sig icke hafva något väsentligt emot att acceptera Utskottets förslag, hvilket redan dessutom är bifallet af Medkammaren. Jag tror, att under så beskaffade förhållanden — och för öfrigt under hvilka förhållanden som helst — det är klokast, om äfven vi bifalla Utskottets förslag, hvilket jag för min del således fortfarande påyrkar.

Herr Carl Ifvarsson: Det är endast en omständighet som har uppkallat mig ånyo. Jag hörde nemligen en talare framhålla såsom något eftersträfvansvärdt, att den ifrågavarande aflöningen i större mån än hittills borde utgå *in natura* eller åtminstone beräknas efter gällande spannmålspris. Det är dock en gammal grundsats, som jag trodde vara för åtminstone flera år sedan död, att beräkna inkomster och utgifter på grund af vissa persedlars värde. Man har tvärtom tid efter annan sökt afskaffa dessa föråldrade lönegrunder, och jag tror att man bör fortsätta alltjemt på denna väg, till dess man kommit på det klara med saken.

Under denna diskussion, liksom förut vid flera enskilda tillfällen, har jag hört uttala den satsen, att det numera skulle likna sig till en reaktion i sådan riktning, att man skulle vilja snarare gå tillbaka och ordna löneväsendet på den gamla grunden och beräkna lönen efter natura-prestationer och deras värde. Jag vet icke, om man på allvar uppställt denna sats, men om så är, så tror jag det kan vara på tiden att protestera mot en dylik uppfattning, innan den går för långt. Jag hemställer till en hvar, hvarthän det skulle leda, om man verkligen skulle framgå på en sådan väg och om det skulle vara så fördelaktigt för löntagarne att få beräkna sina löner på detta sätt. Det skulle visserligen kunna vara förmånligt för dem att få sina löner bestämda efter spannmålsens pris, så vida man nemligen dervid finge beräkna tvenne olika spannmålspris, nemligen ett i fråga om den kontanta lönen och ett annat vid försäljningen af den indelta spannmålen; men någon sådan beräkning torde icke böra komma i fråga, äfven om spannmålspriset lades till grund vid bestämmandet af aflöningens belopp. Skulle emellertid en sådan grund bestämmas för aflöningen, så skulle väl skälet vara det, att vissa tjenstemän endast förbrukade spannmål till eget och sin familjs uppehälle. Så lär dock väl icke vara förhållandet för någon enda. Då man deremot kårer i hvilken hög grad t. ex. hushyrorna på senaste tiden stigit här liksom i andra städer, måne icke då tjänstemännen, derest deras lön beräknades efter spannmålspriset, skulle beklaga sig öfver att spannmålsprisen icke stiga i samma proportion som hyrorna och öfriga lifsförnödenheter. Under senare tidens stora prisstegring på nästan alla öfriga områden har, såsom bekant, spannmålen varit den vara som minst stigit i pris; ja, den har, om icke helt och hållet, åtminstone i det närmaste hållit sig på samma punkt, under det att alla andra varor, isynnerhet hyrorna, i ganska väsentlig grad stigit. Jag tror alltså att, derest man på förhand kunde se, huru det skulle komma att taga sig ut, och hvilket trassel i afseende å statsförvaltningen som skulle förorsakas genom en dylik anordning af löneförhållandena, så skulle man bedja Gud bevara sig från en sådan löne-reglering.

Jag har blott velat säga detta i anledning af en föregående talares förmenande, att det skulle vara särdeles ändamålsenligt att låta sådesprisen vara den hufvudsakliga varumätaren.

*Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.*

Jag fortfar att yrka bifall till Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Sjöberg: Jag anhåller om Kammarens beägnade öfverseende, då jag nu något litet kommer att fördröja avslutandet af diskussionen rörande denna punkt, och jag torde såsom skäl för detta öfverseende få åberopa den omständigheten, att jag under ganska lång tid här iakttagit tystnad.

Förevarande fråga har förut vid olika tillfällen, än under en, än under en annan form, förekommit, men alltid har den svårigheten varit med heme förknippad, att universitetens inkomster utgå från olika håll, nemligen dels från universitetens enskilda egendomar, dels såsom kronotionde och dels, hvarom här är fråga, såsom penningeanslag. Då nu professorslönerna från början voro anvisade i spanmål, så blef det en gifven följd, att i den mån man måste anvisa nya löner, allt efter som vetenskapernas utveckling stälde anspråk på undervisning i nya vetenskapsgrenar, åtskilliga missförhållanden måste uppstå emellan spanmålslönerna, å ena, och penningelönerna å den andra sidan. Då sedermera lönetillägg blef nödvändigt, låg det i sakens natur, att dessa missförhållanden skulle blifva ännu större, enär man måste bestämma spanmålslönerna till visst belopp, hvartill skulle läggas det, som fördrades för att få lönerna uppbragta till ett i penningar beräknadt belopp. Origtigt har det, efter mitt förmenande, äfven varit, att man i allmänhet icke velat klart uttala, huru med denna sak egentligen sig förhölle. Så har man, på sätt under den föregående diskussionen omnämnts, erfarit, att, ehuru Riksdagen förra året antog, att den beviljade ett sådant lönetillägg, att professorslönerna skulle uppbringas till 6,000 kronor, vissa af dessa löner likväl med detta tillägg uppgått till ett annat siffertal till följd deraf, att lösningspriset för en kubikfot spanmål upptagits till ett belopp, som vida understeg det verkliga värdet. Men, såsom en talare redan anmärkt, det är alldeles icke sagdt, att det nu antagna priset icke kan komma att understiga det verkliga värdet, och otvifvelaktigt är sålunda, att i sådant fall vederbörande löntagare skulle göra en förlust. Vid sådant förhållande torde vara obestriddigt, att saken ännu icke fått den utredning, som önskligt är; och jag vill fästa uppmärksamheten på, hvad äfven en föregående talare redan yttrat, att det är omöjligt att tänka sig ett fixt belopp af dessa löner, så länge spanmål skall ingå i dem, eller så länge de grunda sig på två olika faktorer, af hvilka den ena, såsom beroende af spanmålsprisen, är fluktuerande, och den andra utgör ett fixt penningebelopp. Detta är att förena två saker, som icke låta förena sig. Det finnes således, så vidt jag förstår, icke någon annan möjlighet att reda förhållandet än att antingen indraga dessa spanmålslöner till statsverket eller en gång för alla ställa så till att, efter det de blifvit beräknade till ett visst belopp, öfverskottet komme statsverket eller universiteten till godo. Det sistnämnda skulle jag helst se. Jag kan sålunda icke instämma i Stats-Utskottets förslag, emedan jag icke kan finna annat än att det i viss mån skulle leda till en orättvisa.

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

Man har här talat om lämpligheten af ålderstillägg för universitetslärarne, och det synes mig, som om de skäl, hvilka deremot anförts af, bland andra, Stats-Utskottets ärade vice ordförande, icke vore fullt hållbara. Samma skäl, som nyligen anförts för en förhöjning af t. ex. hofrättsledamöternes löner, synas mig med allt skäl kunna gälla äfven för en efter vissa år inträdande förhöjning af universitetslärares löner. Vid sådant förhållande synes mig, att man skulle komma målet, hvilket väl en hvar bland oss anser vara ganska viktigt, närmare, om man försökte att en gång för alla fixera lönebeloppet, och icke för beräklandet af detta belopp använde ett sätt, som icke är det rätta. Jag vill icke säga detta i den meningen, att man skulle vilja bibringa allmänheten en annan föreställning om saken än den, som motsvarar det verkliga förhållandet; men vanskligt är det emellertid att på detta sätt gå till väga. Det synes mig derföre utur hvarje synpunkt vara lämpligast och med billighetens fordringar mest öfverensstämmande, att man löser frågan på det sättet, att en universitetsprofessor erhåller 6,000 kronor i lön, då han tillträder embetet, ytterligare 500 kronor efter 5 års och 1,000 kronor efter 10 års tienstgöring. Ett sådant tillvägagående torde befinnas i sjelfva verket vara enklare, än att på ett slags sidoväg komma till en löneförhöjning, som på papperet icke erkännes.

Såsom ytterligare stöd för hvad jag nu yttrat, ber jag få påpeka, att den utredning, som förekommer i chefsen för Ecklesiastikdepartementet anförande i ämnet till statsrådsprotokollet, endast är, så att säga, antydningssvis lemnad. Man får deraf en föreställning, som kan gifva anledning till åtskilliga slutsatser. Så t. ex. är lösningspriset för den till universitetet i Upsala ingående lönespanmålen icke angifven; hvaremot det för Lund uppgifves fastställt till 2 kronor 10 öre för kubikfoten. Vi veta emellertid, att lösningspriset för Upsala universitet är fixerat till 2 kronor 7 öre för kubikfoten. Nu är det en annan omständighet att bemärka, nemligen, att professorerne i Lund hafva i spanmålslönen 300 tunnor, under det de i Upsala endast hafva 225 tunnor. Chefen för Ecklesiastikdepartementet har också visat, att, efter nyss nämnda beräkning af spanmålens värde till 2 kronor 10 öre, en professorslön i Lund, hvori spanmål ingår, belöper sig till 5,069 kronor. Söker jag nu bestämma förhållandet mellan tienstgöringspenningarne och den så kallade ordinarie lönen, så synes det mig som om, derest det vilkor Stats-Utskottet låtit inflyta i sitt förslag till beslut varder af Riksdagen godkändt, antagligen flertalet af Lunds professorer icke skulle gå in derpå. Ty efter Utskottets förevarande förslag skulle en professors aflöningsförmåner bestämmas till 4,500 kronor i lön och 1,500 i tienstgöringspenningar, hvaremot för närvarande hvarje sådan lön vid Lunds universitet, uti hvilken spanmål ingår, öfverstiger 5,000 kronor. Således borde man jemväl ur denna synpunkt knappt kunna hoppas, att löneregleringen kan betraktas såsom definitiv, derest Riksdagen bifaller Stats-Utskottets hemställan i oförändrad form.

Det är äfven en annan hit hörande omständighet, som jag ber att få anmärka, nemligen, att någon närmare utredning icke lemnats om orsaken, hvarför utaf alla Upsala professorer endast förste teologie professorn och professor Skytteanus icke ansetts förtjente af någon löne-

förhöjning. Man skulle kunna föreställa sig, att samtliga teologie professorerne möjligen hafva större löner, än hvad nu anses böra vara det normala, och det hade derföre icke varit så alldeles olämpligt, att Riksdagen beredts tillfälle att få en närmare utredning af detta förhållande. Saken hade för öfrigt så mycket hellre varit värd behjertande, som, på sätt en föregående talare framhållit, det synes kunna vara tid på att blifva fri från de s. k. prebendepastoraten.

Det finnes slutligen en tredje omständighet — om jag så får kalla det — som gör, att jag icke kan bifalla vare sig Kongl. Maj:ts proposition eller Stats-Utskottets förslag. Här talas nemligen om, att tjänstgöringspenningarne vid förefallande behof skola användas efter de vilkor, Kongl. Maj:t kommer att närmare bestämma. Då jag gör anmärkning mot denna lilla fras, sker det under förhoppning, att Kammaren icke anser min anmärkning innefatta det ringaste tvifvel på den goda viljan hos Kongl. Maj:ts regering att uppställa vilkoren på sådant sätt att, då de blifva kända, äfven Riksdagen finner sig tillfredsställd med dem. Riksdagen har likväl i fråga om en reglering, som vid förliden riksdag beslutades, varit i tillfälle att se, huru de af Kongl. Maj:t utdydda och sedermera af Riksdagen godkända grunder för regleringens genomförande, vid tillämpningen blifvit något helt annat, än man förnuftigtvis kunnat fatta, att Kongl. Maj:ts mening varit, och ganska säkert tillkommit i anuan mening än den, hvarunder Riksdagens bifall till dessa grunder lemnats. Det synes mig således vara särdeles tjenligt, att Riksdagen kunde erhålla kännedom om de vilkor, som med afseende å vikariatsersättningar skola tillämpas, och jag anser mig böra framhålla denna omständighet, på det att förhållandet fortfarande må vara godt mellan de styrande och de styrda, och ömsesidigt förtroende allt jemt ega rum, samt på det att icke Riksdagen, som allt hitintills — enligt hvad en föregående talare yttrat — varit vid synnerligen godt lynne, i en framtid, då till följd af särskilda omständigheter lynnet tilläfväntas icke är så godt, må ondgöras öfver vilkor, som Riksdagen möjligen icke väntat. På grund häraf och med stöd af hvad jag förut yttrat, instämmer jag med Herr Liss Olof Larsson och yrkar, att Kammaren måtte inskränka sitt beslut till att bevilja hela den begärda summan på extra stat för nästa år.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna proposition, dels ock på det yrkande, Herr Liss Olof Larsson i sitt senare anförande framställt; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förstnämnda af dessa propositioner hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, skedde, sedan Herr Liss Olof Larssons yrkande antagits till kontraposition, uppsättning, justering och anslag af en voteringsproposition, lydande sålunda:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet N:o 22,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Ang. nya af-
löningsstater
för universi-
teten.
(Forts.)

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, bifallit samma framställning med den förändring, att ifrågavarande anslag uppföres på extra stat för år 1877.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, utföll med 74 Ja mot 69 Nej; och hade alltså Utskottets hemställan bifallits.

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af förhandlingarne, hvarefter föredragning skedde af

Ang. ombild-
ning af ad-
junkturerna
vid universi-
teten.

Punkten 2.

I mom. a hade Utskottet hemställt:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om anvisande på ordinarie stat af 9,000 kronor för ombildande af adjunkturerna till e. o. professioner och förstärkning af lärarekrafterna inom de teologiska och juridiska fakulteterna vid universitetet i Upsala, af 6,000 kronor till löner för en laborator i experimentel patologi och patologisk anatomi samt en laborator i experimentel fysiologi och medicinsk fysik vid samma universitet, samt af 4,500 kronor till ombildande af adjunkturerna till e. o. professioner och förstärkning af lärarekrafterna inom juridiska fakulteten vid universitetet i Lund, måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att ett sammanlagdt belopp af 19,500 kronor blefve anvisadt på extra stat för år 1877, att enligt Kongl. Maj:ts nådiga disposition användas till förstärkning af lärarekrafterna vid universitetet, i den mån sådant finnes för undervisningen och examina behöfligt.

Chefen för Kongl. Finans-departementet Herr Statsrådet Forssell yttrade: Såsom Kammarerna behagar finna, ligger till grund för framställningen i första punkten den af Stats-Utskottet i punkten c) uttalade åsigt, att Riksdagen före beviljande på ordinarie stat af de medel, som erfordras för adjunktplatsernas och stipendiernas ombildning, måtte få kännedom om den plan, efter hvilken denna ombildning skall tänkas blifva verkställd. Om Riksdagen framställer en sådan begäran, är det antagligt nog att Kongl. Maj:st, som måste låta sig angeläget vara att för den nya organisationen vinna en fast grund, kommer att villfara denna begäran. Likväl vill jag fästa uppmärksamheten å hvad Chefen för Ecklesiastikdepartementet i detta hänseende yttrat till statsrådsprotokollet. Sedan han först omnämmt hvad som föreslagits i afseende å adjunkturernas vid universitetet ombildning, fortsätter han:

“Vid den osäkerhet som eger rum, huru snart och i hvilken ordning ledigheter i adjunkturerna kunna komma att inträffa, och vid den föränderlighet, hvilken ett sådant verk måste vara underkastadt, som är beroende af vetenskapernas oupphörligt fortgående utveckling, synes det mig rådligare att låta den efter hand skeende ombildningen blifva föremål för pröfning i särskilda fall, än att nu för framtiden utstaka en bestämd ordning, hvilken ändock till följd af förändrade förhållandens makt sannolikt icke skulle kunna följas.”

För en hvar som är bekant med universitetsförhållandena, är det klart, att dessa ord träffa det rätta. Det är omöjligt att nu förutse inom hvilken tid den åsyftade ombildningen af adjunkts- och docentplatserna kan vara verkställd eller huru snart och i hvilken ordning medel för ombildningen kunna komma till Kongl. Maj:ts disposition; men ännu mindre kan nu förutsägas, huru under denna obestämda tid behovet af fasta eller rörliga professorsplatser, af fasta eller rörliga stipendier kommer att gestalta sig. Vetenskaperna, i synnerhet de exakta, hafva i våra dagar en så snabb och rik utveckling, att det mycket lätt kan hända, att ämnen, som nu äro knappt kända till namnet, inom tio eller tjugu år, blifva af en sådan betydighet, att de nödvändigt fordra en målsman vid universiteten, och likaså kan det inträffa, att statens vexlande behof af examens- och undervisningsämnen gör att lärareplatser, som nu synas vara af temligen ringa vikt, i och med en ny examensstadga vardas särdeles nödvändiga. Under sådana förhållanden torde jag böra fästa Kammarens uppmärksamhet derå att, om också en dylik plan nu af Riksdagen begäres och af Kongl. Maj:t vid nästa riksdag framlägges, densamma dock aldrig kan hvarken af Kongl. Maj:t eller Riksdagen uppfattas såsom ett tryggligt rättesnöre för ombildningen, emedan den då skulle, kanhända till skada för den akademiska undervisningens utveckling, binda händerna på Kongl. Maj:t och ställa sig i vägen för tillgodoseende af universitetens intressen.

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universiteten.

(Forts.)

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställen bifölls.

Mom. b.

Utskottet hade föreslagit:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att adjunktslönerna vid universiteten efter nuvarande innehafvares afgang måtte ställas till Kongl. Maj:ts disposition, för att användas i öfverensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angifna grunder, för närvarande icke måtte vinna Riksdagens bifall; samt att i följd deraf frågan om tjänsteårsberäkning vid elementarläroverken för innehafvare af s. k. "högre" docentstipendium måtte anses för närvarande hafva förfallit.

I anledning af denna hemställan anförde:

Herr Dickson: Jag gillar till alla delar hvad Stats-Utskottet här tillstyrkt och önskar sålunda en ombildning af adjunkturerna. Men då jag föreställer mig, att detta lättare skulle gå för sig, om de nu varande adjunkturerna, i mån af afgang, hölles obesatta, och då vi veta att det för närvarande i Upsala finnes tre adjunkturen lediga och det är att antaga, att flera ledigheter komma att uppstå under den tid, som ombildningen skulle försiggå, så skulle jag anse lämpligt, om, vid fattande af beslutet om ombildningen, Riksdagen på samma gång hos Kongl. Maj:t anhölle, att de nu lediga och innan frågans afgörande ledigblifvande adjunkturerna uppehöles endast på förordnande utan att definitivt tillsättas. Jag får därför anhålla att Kammaren i denna punkt behagade besluta ett tillägg så lydande: "och får Riksdagen, med an-

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universitetet.

målan af detta beslut, i underdånighet anhålla, att inga af nu redan eller innan frågans afgörande ledigblifvande adjunkturen vid universitetet må blifva återbesatta, utan tienstgöringen på förordnande upprätthållas“.

(Forts.)

Herr Linder: Jag skall anhålla att få instämman i hvad Herr Dickson här andragit. Dock skulle jag vilja föreslå den förändring i ordalagen, att efter “nu redan” inskjutes orden “ledigvarande” samt att efter slutorden: “på förordnande upprätthålles” tillägges: “så vidt sådant prövas nödigt”.

Det är nemligen känt, att de akademiska statuterna (§ 127) innehålla den föreskriften, hvad adjunkturerna beträffar, att vid inträffande ledighet befattningen icke under tiden behöfver upprätthållas utan för så vidt sådant aktas nödigt.

Jag får derföre anhålla om proposition å bifall till Herr Dicksons förslag med de af mig nu i fråga satta förändringar.

Herr Key: Anledningen hvarföre Utskottet icke gjort en så beskaffad hemställan, som här är föreslagen, har varit den, att, då Utskottet föreslagit Riksdagen att hos Kongl. Maj:t anhålla att till *nästa riksdag* få en detaljerad plan öfver adjunkturernas utbildning, man naturligtvis dels ansåg att ingen sannolikhet förefunnnes att många ledigheter under denna korta tid skulle kunna uppstå och dels tog för gifvet att Kongl. Maj:t icke skulle tillsätta de lediga tiensterna. Detta var som sagdt anledningen hvarföre Utskottet icke gjort en sådan hemställan, men skulle man finna mera skäl, att formligen göra en så beskaffad anhållan, som den nu här föreslagna, har jag för min del icke något deremot, så mycket hellre som detta skulle innebära endast ett förtydligande af allas önskan. Jag tror det icke medföra någon våda alls, om Utskottets förslag bifalles, men vill man för att lugna sig besluta ett tillägg af den beskaffenhet, som här föreslagits, så har jag för min del ingenting deremot.

Herr Dickson: Jag ber endast att få ändra mitt yrkande och instämman i det af Herr Linder framställda ändringsförslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef Herr Dicksons förslag med den förändring, som Herr Linder deruti föreslagit, af Kammaren antaget; och hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan med följande tillägg: “Och får Riksdagen med anmälan af detta beslut i underdånighet anhålla, att inga af redan nu ledigvarande eller innan frågans afgörande ledigblifvande adjunkturen vid universitetet må blifva återbesatta, utan tienstgöringen på förordnande upprätthållas, så vidt sådant prövas nödigt.”

I *mom. c* hade Utskottet gjort den hemställan,¹⁾

att Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för näst sammanträdande Riksdag framlägga en detaljerad plan för adjunktsinstitutionens samt de nuvarande docentstipendiernas om-

bildning, hvilken plan likväl ej borde förutsätta större kostnader än de nu beräknade samt i öfrigt hvilat på följande grunder:

att i stället för nu bestående adjunkturen inrättas dels fasta professorsplatser utöfver nu befintliga i de ämnen, der sådana för undervisningens upprätthållande samt för obligatoriska examinas förrättande äro af nöden, äfvensom tillfälliga professorsbeställningar för att tilldelas utmärkte vetenskapsmän; och dels docentstipendier, likaledes fördelade i fasta för de examensämnen, der behovet företrädesvis så påkallar, och rörliga;

att docentstipendier skola utdelas för allenast tre år, men kunna under vissa förutsättningar få bibehållas ytterligare under högst tre år; samt

att innehafvare af dylikt stipendium må för bestämmande af lönegrad, i händelse han öfvergår i elementarläroverkets tjänst, räkna sig till godo högst fem år af den tid han deltagit i undervisningen vid universitetet.

Beträffande detta förslag anförde

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Frågan om indragningen af adjunktsbefattningarne och deras ersättande dels genom extra ordinarie professorer och dels genom stipendiatbefattningar, är, såsom vi veta, alldeles ny. Den har icke ens blifvit väckt af de komiterade, som hade i uppdrag att utarbete förslag till ändring af universitetsstatuterna, och till Riksdagen har den först nu framkommit. Då jag nu begärde ordet, skedde det icke i afsigt att förorda Kongl. Maj:ts förslag. Ty i det afseende är jag af samma åsigt som Utskottet, att det är väl värdt att af Kongl. Maj:t begära framläggandet af en detaljerad plan för den ifrågasatta organisationens genomförande, innan Riksdagen om densamma fattar något beslut. Visserligen kan deremot invändas, att det svårigen låter sig göra att framlägga en så beskaffad plan, att ändringar deri icke kunna behöfva inom kortare eller längre tid derefter vidtagas, men sådant bör icke hindra uppgörande och antagande af ett detaljeradt förslag, hvilket ju framdeles kan underkastas de modifikationer, som anses erforderliga. Hvad jag deremot bestämdt vill motsätta mig, är att Riksdagen nu angifver några grunder för denna organisation med anspråk på att de skola vara bindande för Kongl. Maj:t. Frågan kräfvär nemligen i min tanke så mycken utredning, att det för närvarande torde vara nog att underkänna det förslag, som Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet framställt, utan att vi på något sätt behöfva i afseende på det begärda nya förslaget binda händerna på Kongl. Maj:ts regering.

Det är särskildt en sak, på hvilken jag ber att få fästa uppmärksamheten, nemligen sättet att vid universiteten fästa utmärkta vetenskapsmän genom att för dem inrätta särskilda professurer. I Norge brukar man, såvidt jag har mig bekant, gå till väga på detta sätt, i ty att man, när någon särdeles framstående ung vetenskapsman der uppträder, särskildt för hans räkning upprättar en professor, som vid hans afgang indrages. Ett sådant förfarande är efter min åsigt fullt riktigt och bör icke förblandas med inrättandet af professorsbefattningar, hvilka,

Ang. ombildning af adjunkturen vid universitetet.

(Forts.)

Ang. ombildning af adjunkturena vid universitetet.

fästade vid vissa läroämnen, kräfva sina målsmän, men för tillfället sakna sådana.

På grund af hvad jag således anfört, tillåter jag mig föreslå att ur momentet c) af ifrågavarande punkt måtte uteslutas den del, som börjar med orden: "samt i öfrigt hvilat på följande grunder", så att äfven de derpå följande, af Utskottet föreslagna grunder komma att utgå, samt att Riksdagen följaktligen för närvarande icke måtte besluta annat än att Riksdagen vid anmälan af detta beslut må i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t för näst sammanträdande Riksdag framlägga en detaljerad plan för adjunktsinstitutionens samt de nuvarande docentstipendiernas ombildning, hvilken plan likväl ej bör förutsätta större kostnader än de nu beräknade.

Herr Casparsson: Jag måste börja med att, sanningen till ära, erkänna, att jag mycket litet förstår af de akademiska undervisningsfrågorna. Men, såsom medlem af representationen, har jag, så godt jag kunnat, sökt sätta mig in i frågan och jag har till ledning dervid begagnat mig af det anförande till statsrådsprotokollet, som finnes bifogadt den Kongl. propositionen i ämnet. Ju mera jag emellertid genomläst detta anförande, dess mera förbryllad har jag blifvit. Detta har jag ansett härröra af svaghet i min uppfattningsförmåga; men jag finner nu, att äfven Utskottet kommit till, om icke alldeles samma uppfattning af frågan som jag, så åtminstone till en någon likartad. Utskottet säger nemligen: "De allmänna grunder för en dylik plan, som af Departementschefen blifvit antydda och hvilka här ofvan omförmälas, hafva emellertid icke synts Utskottet ega den bestämdhet, att en så genomgripande och vigtig förändring, som den här ifrågavarande, skulle kunna allenast på desamma byggas." Detta är fullkomligt den uppfattning, till hvilken jag kommit, och det är följaktligen med glädje, som jag hos Utskottet erhållit stöd för denna min uppfattning. Går jag till ofvannämnda anförande till statsrådsprotokollet, talas der på sidan 11 om olämpligheten af adjunkturbeställningarne och om önskvärdheten af att kunna vid universitetet fästa unga män med framstående vetenskapliga anlag. På sidorna 13 och 14 omnämnes, hurusom genom en sådan anordning, som der ifrågasattes, skulle kunna skapas dels "en krets af själfständigt verkssamma universitetslärare, genom hvilka behovet af en utvidgad undervisning skulle tillgodoses, och tillika bildas en plantskola af hoppgivande unga män, hvilka utbildade sig för en fortsatt lärareverksamhet", och dermed afses det ifrågasatta inrättandet af docentstipendier. När man sedan kommer till sidan 16, får man likväl den upplysning, att meningen är, att dessa docentstipendier skulle upphöra under en tid af 3 år, hvarvid dock tillägges, att denna tid skulle under vissa omständigheter kunna utsträckas till ytterligare 2 år, nemligen under den förutsättning att stipendiaten under den tid, han åtnjutit stipendiet, genom vetenskaplig verksamhet och särskildt genom utgifna skrifter visat sig vara värdig fortfarande understöd. Såvidt jag kunnat finna, skulle meningen vara den, att dessa stipendiarer egde skyldighet att vid inträffade behof bestrida vikariat för ordinarie lärare. Antager man då att en sådan ung förhoppningsfull man får i uppdrag att bestrida en professorsbefattning, och man derjemte betänker, att en dylik befattnings

skötande i och för sig tager en persons alla krafter i anspråk och att detta måste gälla i ännu högre grad, när den skall bestridas af en nybörjare på den vetenskapliga undervisningens bana, kan jag icke finna annat än att det måste blifva i högsta grad svårt för honom att samtidigt genom utgifna skrifter visa sig värdig att få behålla stipendiet. Då han innehafvt stipendiet uti tre år och satt sig in i de med undervisningen förknippade åligganden, säger universitetet: "nej, adjö, nu kan stipendiet icke längre få tillgodonjutas". Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om dessa unga mäns uppdragande i den omtalade "plantskolan" skulle blifva af alltför kort varaktighet. Visserligen är det sant, att den unge mannen kan fortfarande utöfver de trenne åren kvarstanna och uppbära tjänstgöringspenningarne, 1,500 kronor. Men jag kan svårigen föreställa mig, att, då han förut innehafvt stipendium till belopp af 1,500 kronor plus tjänstgöringspenningar 1,500 kronor, eller sammanlagdt 3,000 kronor, han skulle kunna finna det med sin fördel förenligt att fortfarande tjänstgöra mot endast 1,500 kronor. Jag förmodar, att han i sådant fall hellre skulle öfvergå till elementarläroverken, hvilka erbjuda mycket större och bättre utsigter.

I fråga om adjunkturernas olämplighet — hvarom jag för min del är öfvertygad — anföres, "att just i den egenskapen hos dessa befattningar, att de äro ordinarie tjänster och tillika svagt aflönade, låge dels en anledning dertill att adjunkten någon gång vore jemnäldrig med professorn, dels ock en frestelse för den förre att icke alltid med full friskhet och odelad kraft fullfölja sina vetenskapliga arbeten". Jag vill nu antaga den första förutsättningen, att adjunkturernas egenskap af att vara ordinarie tjänster har till följd att adjunkten någon gång är jemnäldrig med professorn, ty att det skulle vara den andra omständigheten, att befattningarne voro svagt aflönade, som skulle kunna hafva en dylik påföljd, det är väl icke meningen. Man har visserligen i hygieniskt hänseende gjort den iakttagelsen, att svaga löner kunna vara helsosamma och att en persons lifstid kan derigenom förlängas. Men som sagdt, detta torde väl icke vara tillämpligt här vid lag, utan man torde således få antaga, att yttrandet om den svaga aflöningen är att hänföra till det senare momentet och att deri skulle ligga skälet till den omtalade frestelsen för adjunkten att icke alltid med full friskhet och odelad kraft fullfölja sina vetenskapliga arbeten. I så fall synes mig korrektivet deremot vara att höja aflöningen. Det här iakttagna förfaringssättet är emellertid det motsatta: man bestämmer 1,500 kronor i ersättning och tror sig på det sättet kunna få friska krafter.

Det heter vidare om de ifrågavarande understöden, att "de för unge män med framstående anlag erbjuda icke ringa lockelse att, ostörda af ekonomiska omsorger, egna de första åren efter fullbordandet af sin akademiska kurs åt universitetets tjänst". Jag kan just undra, i hvad mån man med 1,500 kronor i inkomst kan "ostörd af ekonomiska omsorger", egna sig åt vetenskaplig verksamhet. Under antagande, att dessa unge män, för genomgåendet af sin akademiska kurs, hafva måst göra skuldsättning, tror jag ej att 1,500 kronor skola kunna innebära något särdeles frestande för dem.

Detta är, som sagdt, spörsmål, hvilka hos mig uppstått och dem jag icke kunnat finna nöjaktigt besvarade utaf Herr Departements-

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universiteten.

(Forts.)

Ang. ombildning af adjunkturena vid universitetet.

(Forts.)

chefens anförande. Jag anser nemligen hela frågan om sättet för tjensternas upprätthållande genom vikarier vara af så stor vikt, att Riksdagen bör få klart och tydligt för sig, huru dermed bör förfaras, och af denna orsak har, efter mitt förmenande, Utskottets "hvilande på steget" varit ganska välbetänt.

Beträffande tiden för innehafvandet af dessa docentstipendier, så är af Kongl. Maj:t föreslaget, att de efter tre års åtnjutande skola kunna tilldelas på ännu två år, hvaremot Stats-Utskottet hemställt, att de efter en tid af tre år må kunna förlänas för ytterligare tre år, och sålunda kunna innehafvas sammanlagdt sex år. Vid valet emellan 5 eller 6 år det ofantligt kinkigt att kunna bestämma, hvilkendera siffran, som torde vara den rätta. Mig förefaller det, som om det vore riktigast, att icke göra något bestämdt uttalande i den vägen, ty otvifvelaktigt kunna flera fall inträffa, då det kan ligga i universitetets intresse, att, efter tre år, ytterligare för mera än både två och tre år fästa vid sig framstående förmågor. Jag tror det inträffat, att extra lärare bestridt förordnande på ända till 10 år. Skall emellertid ett bestämdt utlåtande ske, synes det mig vara mest försigtigt, att såsom regel antaga, att ett sådant stipendium som de ifrågavarande får innehafvas under tre år, samt öfverlemna den vidare utsträckningen häraf att — såsom Utskottet kallar det — "under vissa förutsättningar" kunna ega rum.

Jag tillåter mig sålunda — ehuru med mycken tvekan — att hos Herr vice Talmannen hemställa om proposition på att mom. 2 litt. C, måste erhålla följande förändrade lydelse: "att docentstipendier skola utdelas för tre år, men innehafvandet deraf kunna under vissa förutsättningar ytterligare utsträckas".

Herr Key: Det gläder mig, att här tycks i allmänhet råda en viss öfverensstämmelse i den uppfattning, att det nuvarande sättet att tillsätta universitetslärare är olämpligt.

Det torde icke vara herrarne obekant, huru man hittills gått till väga för att tillskapa nya tjenster vid universitetet. Så snart en utmärkt vetenskapsman uppstått, har man velat fästa honom vid universitetet och man har då, såsom ofta skett, från Kongl. Maj:t fått en proposition om inrättande af en profession eller en adjunktur i än den ena, än den andra vetenskapen. Så till exempel inrättades för några år sedan en ny profession vid Upsala universitet i mekanik; det var ett sådant fall som jag nu påpekat. På detta sätt hafva vi skapat fasta platser för tillfälliga förhållanden, och i det fallet är jag fullkomligt ense med talaren på stockholmsbanken att det norska sättet att skapa provisoriska professioner, för att akademierna må kunna tillgodogöra sig de vetenskapsmän, som inom dem uppstå, är vida fördelaktigare; man slipper denna mängd af platser till hvilka det städse blir svårare, ju flere de äro, att finna fullt lämpliga personer. Men om detta är en sanning, så får jag å andra sidan säga, att Kongl. Maj:ts förslag, såsom äfven af andra talare blifvit framhållet, är aldeles för obestämdt och för litet i detalj gående för att Riksdagen, vid en så stor och i vårt lands bildning så mäktigt ingripande regleringsfråga, som denna, skall på föreslaget sätt kunna öfverlemna den i Kongl. Maj:ts hand.

Vore det en och samma personlighet, som ständigt dikterade be-

sluten och således kontinuitet eller en viss gifven konsekvens under en längre tids följd kunde antagas ega rum, då skulle ett tillvägagående sådant som det här ifrågasatta kunna hafva något stöd uti det förtroende Riksdagen hyste till den man, som Kongl. Maj:t i det fallet utsett att hafva högsta tillsyn öfver universitetens angelägenheter; men det kan ju hända, att några år innehafves embetet af en man, några år af en annan, och om då olika åsichter af dessa män hysas, under det att allt för stor latityd, allt för stor handlingsfrihet blifvit lemnad i regeringens hand, så kan man ju tänka sig att ryckningar i organisationen kunde komma att ega rum, hvilka blefve långt ifrån helsosamma.

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universitetet.

(Forts.)

En ärad talare på stockholmsbänken, Herr Axel Bergström, har, såsom jag nämnde, förordat att följa exemplet från Norge; det är visserligen bättre, än vårt nuvarande tillstånd, det erkänner jag, men icke så bra, vågar jag påstå, som det förslag, Utskottet framlagt. Jag hemställer till herrarne litet hvar, som deltagit i våra riksdagsförhandlingar, om det kan vara lämpligt, att Riksdagen skulle sätta sig att afgöra det granlaga spørsmålet om den ena eller andra personen är tillräckligt utmärkt vetenskapsman för att staten för hans person skall inrätta en ny profession? Kan man icke vidare tänka sig att under år af dåliga konjunkture, då större sparsamhet måste iakttagas, det kan uppstå en utmärkt vetenskapsman, för hvilken man gerna skulle vilja skapa en ny tjänst, utan att man under de då rådande förhållandena kan bevilja det för sådant ändamål nödiga anslaget. Deremot kan det en annan gång, i följd af bättre tider, gå lätt nog, kanske alltför lätt, att få ett sådant anslag beviljad för en vida mindre utmärkt person. Jag tror derföre, att det är bättre, såsom Utskottet föreslagit, att vissa professioner göras fasta, de nemligen hvilka ovilkorligen behövas för uppehållande af undervisningen och de obligatoriska examina, och sedan lägga i Kongl. Maj:ts hand att bestämma öfver dessa rörliga professioner, hvilka, efter Kongl. Maj:ts bepröfvande och inom de gränser, som bestämmas af de beviljade anslagen, må tilldelas de personer, som erhållit kanslerens, konsistoriernas och universitetsfakulteternas förord. Jag tror det är bättre att gå till väga på detta sätt, än följa Norges exempel.

Här har vidare talats om docentstipendierna och att den förändring i tiden för deras innehafvande, som Utskottet föreslagit, icke skulle vara någon egentlig förbättring. Stats-Utskottet har föreslagit, att de skola få behållas sex år, men Kongl. Maj:t allenast fem år. Skilnaden är visserligen icke stor, men det är dock någon. Såsom herrarne finna, skulle dessa docentstipendier icke hafva rätt att beräkna lönetur vid elementarläroverken för mera än fem år. Om man nu icke bestämmer tiden för docentstipendier-innehafvande längre, än till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, så måste innehafvarne af stipendierna fatta sitt beslut om de skola lemna universitetet kanske nära 2 år förr, än sådant vore nödigt efter Utskottets förslag, ty om de vilja uppoffra ett tjensteår vid elementarläroverken, så kunna de qvarstanna ett år längre vid universitetet och man kan ju tänka sig att just under detta år en möjlighet kan finnas att bereda dem tillfälle att för alltid qvarstanna vid universitetet. Att åter låta tiden för qvarstannandet blifva *obestämdt*, vore att — med

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universitetet.

(Forts.)

vårt häfdvunna konsiderationssystem — tillskapa en ny skara af "öfverblifna".

Hvad åter beträffar det yttrande af en föregående talare, att unge vetenskapsmän icke skulle vilja qvarstanna för blott och bart det understöd af 1,500 kronor, som är föreslaget, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå att beloppet 1,500 kronor visserligen är en ringa penning för en person, som använt flera år på studier och som i ett eller annat ämne visat sig vara en framstående vetenskapsman; men man skall betänka att vid universiteten finnas talrika tillfällen att gifva privata lektioner, hvarmed för närvarande många försörja sig, så jag tror icke, att det kommer att gå någon nöd på dessa stipendiater, äfven om de icke hafva större understöd af staten än 1,500 kronor. Jag tror detta så mycket mindre som, ehuru vi för närvarande hafva 12 docentstipendier dels på 750 kronor och dels på 1,000 kronor, och dessa stipendier således äre mycket mindre, än hvad Stats-Utskottet och Kongl. Maj:t föreslagit, jag icke hört att de stått länge obesatta af brist på sökande, ty så snart något stipendium blifvit ledigt har genast en annan blifvit af kansleren utnämnd till det samma. Då nu stipendierna komma att ökas till 1,500 kronor, så behöfva vi icke befara att yngre utmärkte vetenskapsmän icke skola finnas, som skola vara angelägne att, i afvaktande på en fast plats vid universitetet, komma i åtnjutande af sådant stipendium.

Jag tror att, huru man ser saken, vare sig med docentstipendier eller med rörliga professioner, Stats-Utskottet har funnit, om jag så får säga, en god medelväg; och då i alla fall någon bestämmelse af Riksdagen bör vidtagas, åtminstone i afseende på de nödiga grunderna, anser jag således — i fall man icke i likhet med representanten från Stockholm, vill gå så långt, att man önskar att diskussion inom Riksdagen skall anställas i fråga om hvarje vetenskapsman, hvilken vill vinna anställning vid universitetet — att Stats-Utskottets förslag har många och mycket goda skäl för sig, och får jag därför anhålla att detsamma måtte vinna bifall.

Herr Rubenson: Stats-Utskottet har såsom motiv för sitt afstyrkande i nu ifrågakarande moment anført att, för att kunna tillstyrka borttagandet af adjunktbesfatningarne vid universitetet vore det oafvisligen nödvändigt att därförinnan hafva en bestämd och utförlig plan för dessa tjänsters ersättande på annat bättre sätt. Detta skäl är enligt min tanke fullgiltigt, men jag skulle på grund af detsamma vilja gå ännu längre än Stats-Utskottet gjort och förklara, att vid fråga om en så genomgripande förändring som borttagandet af adjunktbeställningarne vid universitetet saknaden af en sådan plan i förening med den omständighet att af alla de olika myndigheter, som yttrat sig i frågan, snart sagdt hvarenda en haft sin särskilda mening, utgör ett giltigt skäl för att Riksdagen borde taga sig i akt för att, innan man ser, hvart saken kommer att leda, fatta något beslut, genom hvilket Kongl. Maj:t skulle kunna blifva på förhand bunden, då han vid nästa riksdag skall framlägga förslag om indragande af dessa tjänster.

Jag har af de föreliggande handlingarne fått den föreställningen att adjunkturerna böra afskaffas så fort sig göra låter, men vid de

vexlande åsikter, som visat sig hos de sakkunnige personer, som anmodats att häröfver yttra sig, har jag icke kunnat göra klart för mig hvilka tjänster böra inrättas i stället. Det var redan svårt att härom bilda sig en egen mening enligt statsverkspropositionen, då det ännu var endast två slags tjänster med hvilka adjunkturerna skulle ersättas, nemligen de fasta professorsplatserna och de stipendieplatser, man för sådant ändamål hade för afsigt att inrätta. Nu åter är det nästan alldeles omöjligt, sedan Stats-Utskottet tillagt ytterligare två kategorier att välja på, så att man nu har fyra, nemligen dels fasta dels rörliga professioner, dels sådana stipendier som äro fästade vid vissa bestämda ämnen och dels sådana som icke äro det.

Hvilka medel som fordras för att bestrida alla dessa tjänster, är nära på omöjligt att på förhand inse. Det är så mycket svårare att beräkna huru frågan skall slå sig ut, enligt Utskottets förslag, som adjunktslönerna beräknats böra räckta till att bestrida kostnaden för hela den nya institutionen. Jag tror således, i likhet med min ärade granne till venster att det vore bäst om man, innan något bestämdt beslut fattas, kunde erhålla en plan, som utvisar hvilka platser i stället för dessa adjukturer lämpligast borde inrättas. Jag anser detta vara så mycket nödvändigare, som man, enligt hvad jag nyss anmärkt, inom Stats-Utskottet, med anledning af ett yttrande Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet haft i sådan rigning till statsrådsprotokollet, förutsatt att dessa nya lärarelöner helt och hållet skulle kunna bestridas af förut varande medel.

Detta yttrande af Herr Chefen för Ecklesiastikdepartementet afgafs dock endast under det uttryckliga förbehåll, att det endast var fråga om att i adjunkturernas ställe sätta ordinarie professioner, fästade vid vissa bestämda ämnen, och stipendiatplatser, och Herr Ecklesiastikministern förklarade på samma gång bestämdt att, om man tillika ville skapa några rörliga professioner, man icke kunde dertill erhålla medel från de nuvarande adjunktslönerna.

Nu har Utskottet likväl detta oaktadt föreslagit att dessa rörliga professioner skola inrättas med de medel som förefinnas, men för min del tror jag icke att Utskottet funnit rätta sättet att lösa frågan.

Att, på sätt Utskottet föreslagit, på förhand anslå medel till sådana rörliga professioner, d. v. s. sådana platser som man har för afsigt att tillsätta endast då vid universitetet finnas särdeles framstående personer i en eller annan vetenskap, utan att de derstädes ännu kunnat få ordinarie plats, tror jag icke vara rätta sättet att tillgodose detta behof, ty vi lära väl litet hvar kunna inse att, om medel härtill äro att tillgå, de också komma att användas, och att derigenom dessa rörliga professorslöner många gånger komma att tillerkännas personer, som icke äro så framstående män att Riksdagen för deras skull önskat att medlen skulle användas.

Jag tror, som sagdt, att medlen, om de finnas, nog komma att användas, och ofta med den effekt, som en ärad statsutskottsledamot nyss antydde, att när sedan verkligen kommer en framstående person, som man gerna önskar fästa vid universitetet, medlen äro upptagna och man måste anlita en annan utväg för att vinna målet. Det behöfves, enligt min åsigt, ett ytterligare band, nemligen nödvändigheten att ingå

Ang. ombildning af adjunkturena vid universitet.

(Forts.)

till Riksdagen och för sådana utomordentliga fall begära extra anslag; ty eljest är det icke fullt säkert att det ifrågakvarande behofvet verkligen blifver tillgodosedt.

Man har här sagt att det icke kan vara lämpligt, att Riksdagen diskuterar *personer*, och man har invändt mot min ärade granne till venster, att hans åsigt på denna grund icke skulle vara riktig. Jag ber härvid få upplysa, att, så vidt jag rätt fattat hans mening, denna icke var, att alla professioner skulle blifva rörliga, utan endast att förhållandet hos oss borde vara likartadt med det i Norge, der vid utomordentliga fall regeringen ingår till Riksdagen med begäran om medel till aflönande af framstående vetenskapsmän, som man vill fästa vid universitetet. Jag tror för öfrigt icke, att det är något främmande för svenska Riksdagen, att, då det funnits en särdeles framstående vetenskapsman, regeringen eller till och med enskilda motionärer hos Riksdagen framställt begäran om anslag åt honom. Så erinrar jag mig att för icke så länge sedan en utmärkt vetenskapsman erhöi ett sådant anslag, hvilket han tyvärr blott en kort tid fick tillgodonjuta. Om sådant endast får utgöra undantagsfall, tror jag icke, att ur principiell synpunkt något kan vara att deremot invända.

Härmed tror jag mig hufvudsakligen hafva besvarat hvad af representanten för smålandsbanken blifvit anfördt, och på de skäl jag nu andragit hemställer jag om bifall till det yrkande som Herr Bergström framställt.

Herr Linder: Sedan Herr Key haft ordet, har jag ej mycket att tillägga, emedan hvad som af Herr Casparsson anförts, angående olämpligheten af att bestämma tidpunkten för åtnjutandet af docentstipendierna till antingen 3 + 3 eller 3 + 2 år, redan är af Herr Key besvaradt i samma syfte, som jag eljest ämnat göra det. Jag kan således inskränka mig till att återöfva hvad han yttrade, men vill dock påpeka ett af honom begånget misstag, i det han sade, att docentstipendierna "söktes;" de sökas icke, utan utdelas af kanslersemetet efter förslag af konsistorium. För öfrigt tror jag, att de vilkor, Stats-Utskottet här föreslagit Riksdagen till antagande, äro välbetänkta och icke så vådliga, som man velat antaga. Vi skola ihågkomma, att det resultat, till hvilket Stats-Utskottet, på grund af särskilda vederbörandes yttranden, kommit, angående reorganisationen af universitetet är sådant, att det i allmänhet synes vara en rätt lycklig sammanfattning af sjelfva de i allmänhet erkända hufvudgrunderna, som äro att vid tillämpningen iakttaga. Vi skola erinra oss, att det är fråga om en omorganisation af universitetens tjenster, från och med adjunkturena, på grundvalen af det nu bestående. Det finnes två adjunktslöner anslagna till universitetet i Upsala och två till universitetet i Lund för personer, hvilka universitetsstyrelsen pröfvat angeläget att, på grund af deras vetenskapliga förtjenster, vid universitetet kvarhålla; der finnas alltså redan två adjunktsplatser, som icke äro fästade vid något visst ämne, utan — såsom det heter — rörliga. Då således utvecklingen af universitetens organisation kan ske på grundvalen af nuvarande förhållanden, är det ingenting som hindrar, att de rörliga adjunkturen, som nu finnas, blifva rörliga pro-

fessurer, hvadan den grundsats, som Stats-Utskottet här uttalat, också håller streck.

Jag anser det således vara allt skäl, att Kammarerna för sin del bifaller hvad Utskottet föreslagit.

Ang. ombildning af adjunkturena vid universitetet.

(Forts.)

Herr Rydin: Jag har kommit till enahanda resultat, som näst-föregående talaren och instämmer med honom; men vill emellertid påpeka, huru betänkligt det vore om Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t begärde nuvarande adjunkturenas indragning utan att Riksdagen på samma gång angifver den riktning, hvori den önskar att omorganisationen, som deraf måste blifva en följd, må gå. Huru man än tänker sig denna sak, måste man stanna dervid att adjunkturenas indragning nödvändiggör inrättande af fasta och rörliga professurer, af fasta och rörliga docentstipendier, hvilka alla slag af platser Stats-Utskottet också ansett böra tagas i betraktande vid en dylik omorganisation.

Af en talare har framställts anmärkning i afseende på den tid, hvarunder, enligt Utskottets förslag, docentstipendium borde få innehafvas; och härom kan mycket sägas. Många skäl finnas, som tala för rättigheten för stipendiaten att få fortfarande åtnjuta stipendiet, men skäl tala också för fastställande af en bestämd tid, utöfver hvilken det ej skulle få innehafvas. Om man emellertid bestämmer denna tid, såsom föreslagits, till 6 år, kan detta blifva en fördel för innehafvaren, ty derigenom beredes de unga förhoppningsfulla män, som åtnjuta stipendierna, bättre utsigter att med större säkerhet erhålla någon e. o. professoranställning, men å andra sidan kan man tänka sig att ännu mera framstående män finnas, som under denna långa tid icke kunna erhålla något stipendium och hvilka således universitetet icke kan binda vid sig. Frågan är svår att afgöra, men om Riksdagen skulle antaga de grundsatser, som Utskottet framhållit, är ju dock intet hinder för Kongl. Maj:t att efter universitetens hörande taga saken i närmare öfvervägande.

En talare på stockholmsbanken hyste betänkligheter emot antagande af 3:dje momentet i nu föredragna punkten, enär, såsom han trodde, de fasta och rörliga professurerna skulle inskränkas inom nuvarande anslag och således någon elasticitet derutinnan icke kunna vara möjlig. Så har emellertid icke jag uppfattat Utskottets mening, hvilken väl afser att erhålla en plan just med afseende på användningen af nuvarande adjunktslönerna, och sedan den blifvit fastställd, lärer väl, såsom ock Chefen för Finansdepartementet nyss påpekat, Kongl. Maj:t vara obetaget att i utomordentliga fall inkomma till Riksdagen med särskild begäran om anslag att tilldelas personer, symmerligen framstående i ämnen, som ovilkorligen kräfvat sin målsman. Om Kongl. Maj:t således framlägger en detaljerad sådan plan, är ju intet hinder, att icke den sedermera kan utsträckas ytterligare. Vill Riksdagen åter hafva en plan till ny organisation i allmänhet befarar jag att densamma skulle blifva så obestämd, att Riksdagen mot den skulle framkomma med samma anmärkning, som nu mot föreliggande förslag blifvit gjord, och säga: vi vilja hafva en annan och bättre plan, ty denna kräver större anslag, än som af oss beräknats. Tänker man sig en plan, uppgjord inom de tillgångar för dess förverkligande, som universitetet redan ega,

Ang. ombildning af adjunkturena vid universitetet.

(Forts.)

är ju intet hinder att, sedan planen blifvit färdig och alla deri afsedda platser besatta, de rörliga professurernas antal förökas, när någon framstående vetenskapsman, som behöfver det allmännas understöd, anses böra vid universitetet fästas. Efter den erfarenhet jag i riksdagsgörömlen fått, har ju också i allmänhet icke vägrats dylika personela anslag till vetenskapsmän, till och med på endast enskildes motionärers förslag, och jag fruktar derföre ej, att icke detta förhållande skall för framtiden fortfara.

Emellertid vill jag omnämna att, då jag nu godkänner Utskottets förslag, jag ingalunda gör det i den tron, att nuvarande adjunktslönerna skola vara tillräckliga för det antal extra ordinarie professorer, som blifva behöfliga. Om vi nemligen jemföra våra professorers antal med antalet af sådana i Danmark och Norge, skola vi finna att vårt antal är betydligt underlägset. I frågans nuvarande ställning och då man har att gå från gamla förhållanden till nya former, tror jag dock det vara af vigt att man först tager i öfvervägande de tillgångar, som redan finnas och de förhållanden, som nu ega rum, innan någon dylik plan uppgöres.

På grund af hvad jag sålunda anført, yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Key: Jag vågar hemställa till de talare på stockholmsbänken, som med större eller mindre skärpa klandrat Kongl. Maj:ts förslag, såsom varande allt för litet bestämdt och detaljeradt, huruvida icke dessa herrar felat mot logiken, då de nu här yrkat, att Riksdagen för sin del skall fatta ett lika obestämdt och lika litet detaljeradt beslut, rörande organisationen. Det ena synes mig icke passa i stycke med det andra, utan om dessa herrar klandrat regeringen för dess förslag, så borde de icke klandra Stats-Utskottet för det att detta framlagt ett mera detaljeradt förslag, och icke heller yrka på att Riksdagen skall fatta ett lika obestämdt beslut som de påstått, att Kongl. Maj:t föreslagit. Då nu Stats-Utskottet uttryckligen sagt, att den nya planen icke bör förutsätta större kostnader än nu af Kongl. Maj:t beräknats, och då man icke kan förneka att, hur organisationen än verkställes, fasta och rörliga professioner, fasta och rörliga stipendiater måste finnas, för att upprätthålla den undervisnings- och examensskyldighet, som för närvarande i de fasta ämnena är obligatorisk, så tror jag icke man med skäl kan påstå, att Stats-Utskottet för mycket inlätit sig i detaljer. Vidare skulle genom en så beskaffad obestämd antydning från Riksdagens sida, som den, hvilken dessa talare äskat, reformen komma att uppskjutas än ytterligare. Har nemligen Riksdagen för sin del blifvit ense om vissa stående grunddrag för denna reform, så blir genomförandet af densamma blott en kort tidsfråga, under det att, om frågan fortfarande skall hållas öppen lika obestämd som förut, den otvifvelaktigt kommer att undanskjutas till en aflägsnare framtid.

I allmänhet plägar Första Kammaren hålla mera strängt på formen än Andra Kammaren, men Första Kammaren har i detta fall icke hyst några betänkligheter vid att ingå på Stats-Utskottets förslag, af anledning att detta skulle vara för mycket detaljeradt och bindande; den har redan bifallit förslaget, och jag tror att äfven vi utan våda

kunna följa exemplet Ty säkert är att, derest man icke *nu* antager förslaget, utan i stället endast beslutar en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i de obestämda ordalag vissa talare här föreslagit, detta skall leda bland mycket annat äfven derhän, att Kongl. Maj:t till följd af universitetens påtryckning, af nästa Riksdag skall äska en mycket mer omfattande apparat, dervid kostnaderna icke skola stanna inom gränserna af de nu ifrågasatta, utan uppgå till vida större belopp.

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universiteten.

(Forts.)

Jag tillåter mig således att, på nu anförda skäl, yrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Talmannen, nu återkommen, lemnade derefter ordet till

Herr Jonas Andersson i Häckenäs, som yttrade: Hvar och en, som haft tillfälle att deltaga i Stats-Utskottets behandling af denna fråga och erfarit för hvilken genomgående granskning den blifvit föremål, först inom afdelningen och sedermera i Utskottets plenum, samt jemför det resultat, till hvilket man slutligen der nästan enhälligt kommit, med de ändringsförslag, som af åtskillige talare inom Kammaren framstälts, skall ovilkorligen komma till den slutsatsen, att Utskottets förslag är det mest antagliga. Jag för min del har styrkts i denna åsigt, så mycket mer som en fackman, hvilken har sin plats här i min närhet och nyligen haft ordet, dervid uttalade samma mening, och jag har i detta fall ganska stort förtroende till denne mans åsigt.

Jag anhåller derföre att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag oförändradt.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Det kan icke af mig tillstädjas, att Herr Key skulle opåtaladt få, på sätt han nyss tillät sig göra, förtyda meningen och de oförtydbara ordalagen i mitt yttrande. Han påstod nemligen, att jag och en annan talare på stockholmsbänken, med större eller mindre skärpa klandrat regeringen. Det måste på det bestämdaste bestridas, att mitt yttrande innefattade något klander mot regeringen; jag har icke sagt något annat, än att jag instämde i Stats-Utskottets åsigt, att det vore väl värdt att af Kongl. Maj:t begära framläggandet af en mera detaljerad plan för den i frågasatta organisationens genomförande än den nu föreliggande, innan Riksdagen om densamma fattade något beslut. Kan detta anses innebära ett klander, så må det ock stå kvar som ett sådant. Hvad som deremot icke kunnat misstydas och icke heller blifvit misstydt är mitt påstående, att Utskottet icke bort till Riksdagens godkännande angifva och föreslå vissa grunder för ifrågasvarande organisation med anspråk på, att de skulle blifva för Kongl. Maj:ts regering bindande. Med all aktning för Stats-Utskottets förmåga tror jag dock icke att sådana krafter stått Utskottet till buds, att Utskottet skulle. äfven med den allra bästa vilja, kunnat, på den korta tid, hvaröfver Utskottet egt förfoga, upprätta ett fullt tillfredsställande förslag till de grunder, hvilka vid organisationens genomförande borde följas. Deremot är jag för min del öfvertygad om, att, derest Kongl. Maj:t får taga frågan under nytt öfvervägande. utan att dervid vara bunden af några utaf Riksdagen bestämda grunder, Kongl. Maj:t skall åstadkomma ett bättre förslag, än ett sådant som skulle fotas på nämnda grunder.

Att Stats-Utskottet, när det föreslår Riksdagen att underkänna en

Ang. ombildning af adjunkturerna vid universitet.

(Forts.)

Kongl. framställning och begära ny sådan, dervid tillika uppställer normer för den förväntade nya framställningen, är någonting mycket ovanligt, ja så ovanligt, att jag icke kan erinra mig att dylikt inträffat under den tid, jag i riksdagsgöromålen deltagit.

Den farhåga, Herr Key uttalat, att, om Riksdagen icke gillade hvad jag skulle vilja kalla Stats-Utskottets principbetänkande, den plan, Kongl. Maj:t kunde komma att framlägga för näst sammanträdande Riksdag, skulle medföra kostnader större än dem, hvilka nu af Kongl. Maj:t ifrågasatts, är, såvidt Herr Keys berörda farhåga härflyter från afseende å hvad jag yrkat, alldeles oberättigad, ty jag har för min del icke påyrkat uteslutande från skrifvelseförslaget af förutsättningen, att den begärda nya planen icke bör betinga större kostnader än de nu beräknade. För egen del hyser jag dock den öfvertygelse att, derest man vill fullkomligt tillgodose det redan nu befintliga behovet af lärare i alla de ämnen, som böra hafva sina egna ständiga målsmän vid universiteten, sådant kräver större kostnader, än Kongl. Maj:t beräknat.

Jag kan icke underlåta att fortfarande yrka, att det af mig framtälda förslag måtte godkännas; ty regeringen bör i förevarande fall hafva fria händer. I sådant fall skall hon kunna framlägga en bättre plan, än den, som skulle blifva möjlig, om regeringen vid uppgörandet af densamma vore nödsakad att tillämpa förut bestämda grunder.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet Herr Statsrådet Forssell: Med anledning af den siste, ärade talarens yttrande ber jag att få såsom min öfvertygelse uttala, att Kongl. Maj:t skulle finna sig vida mera tillfredsställd genom en skrifvelse af den lydelse, Stats-Utskottet föreslagit, än genom en sådan, affattad på sätt den ärade representanten på stockholmsbänken yrkat. Det råder nemligen i själfva verket en ganska väsentlig öfverensstämmelse emellan de grunder, som Utskottet tänkt sig för adjunktsinstitutionens samt de nuvarande docentstipendiernas ombildning och de af chefen för Ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet framhållna. Jag anser derföre, att Utskottets förslag skall gifva Kongl. Maj:t, vid utarbetandet af den begärda planen, ett väsentligt och väl behöfligt stöd. Då deremot den af talaren på stockholmsbänken föreslagna skrifvelsen skulle lemna Kongl. Maj:t i okunnighet om hvad Riksdagen menat med ett afslag å Kongl. Maj:ts framställning, och derigenom sätta den föreslagna och, som jag tror, äfven af Riksdagen ifrigt åstundade organisationen i fara, eller åtminstone fördröja densammas genomförande.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Med anledning af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet nu behagat yttra, frånträder jag det yrkande, jag efter inledande af denna diskussion framstälde. Det må dock vara mig tillåtet att gifva ett uttryck åt min förundran deröfver, att Herr Statsrådets afgifna förklaring icke lemnades på ett tidigare stadium af debatten. Om nemligen då Herr Statsrådet eller någon annan af regeringens ledamöter öppet tillkännagifvit, att Kongl. Maj:t accepterade Stats-Utskottets nu föreliggande förslag i denna punkt, så skulle jag visserligen icke hafva tillåtit mig att upptaga Kammarens tid med att framställa och förfäktat ett sådant yr-

kande, som afsåg att till en del kullslå Utskottets af regeringen gillade förslag. Jag återkallar således detta mitt yrkande.

Ang. ombildning af adjunkturena vid universitetet.
(Forts.)

Öfverläggningen var slutad. Efter det propositioner blifvit framställda i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Punkten 3.

Bifölls.

Punkten 4.

Utskottet hade i anledning af Kongl. Maj:ts förslag, att för det *Om anslag för det språkliga seminariet i Lund* måtte å universitetets stat uppföras ett årligt anslag af 2,950 kronor, hemställt:

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1877 bevilja ett anslag af 2,950 kronor för nämnda seminarium.

Herr Liss Olof Larsson, hvilken inom Utskottet låtit anteckna sig såsom reservant vid denna punkt, yttrade: Mot föredragna punkten har jag inom Utskottet anmält min reservation. Jag hade nemligen vid genomgående af den Kongl. propositionen funnit, att ifrågavarande anslag till allra största delen utgår till premier. Och jag tror ej, att det är nödvändigt, att Riksdagen beviljar särskilda premier, då universitetet har andra medel att uppmuntra de studerande med. Jag vågar ej ingå i bedömande af nyttan och nödvändigheten af ifrågavarande seminarium. Jag vill icke bestrida, att dess verksamhet kan lända till fördel och nytta för de studerande, eftersom jag i Kongl. propositionen ser att så är. Det bör väl i allt fall ligga i hvarje studerandes eget intresse att på bästa möjliga sätt förkofra sig i bokligt vetande, hvarföre det å andra sidan torde vara obehöfligt att betala särskilda premier till de studenter, som bevista ifrågavarande seminarium. Och jag för min del vill göra den studerande ungdomen den rättvisan, att jag tror det de utan en sådan betalning skola deltaga i undervisningen vid seminariet om den är så nyttig som man påstår.

Det är ett och annat som väckt min uppmärksamhet då jag genomläste den Kongl. propositionen i det ämne hvarom nu är fråga. Der förekommer t. ex. den uppgiften att det företrädesvis är obemedlade studenter, som begagna undervisningen vid seminariet. Jag för min del kan dock ej inse, hvarföre icke äfven den förmögnare klassens söner tillgodogöra sig den "utmärkta" undervisning, som meddelas uti detta seminarium.

Hvarföre jag ej kan med min röst bidra till punktens antagande, ligger emellertid hufvudsakligen deri, att jag finner, att af det ifrågasatta anslaget 2,950 kronor, ej mindre än 2,450 kronor afsetts till premier, hvilka jag, såsom jag redan sagt, ej anser vara nödvändiga då stipendier finnas, samt det för öfrigt bör ligga i de studerandes eget intresse, att utan ersättning skaffa sig del af den undervisning, som vid seminariet meddelas. Jag vill dock på det sätt bifalla Utskottets hemställan, att jag föreslår den begärda anslagssummans nedsättning till

Om anslag för 500 kronor eller det belopp Kongl. Maj:t äskat till anskaffande af de det språkliga för seminariet erforderliga böcker. Och får jag hos Herr Grefven och seminariet i Talmannen anhålla om proposition å detta mitt yrkande.
Lund.

(Forts.)

Herr Torpadic: Herr talman! Mine herrar! Med ringa hopp att kunna öfvertyga den aktade representant från Dalarne, som före mig hade ordet, derom att han i sjelfva verket misstagit sig, har jag dock dristat begära ordet, emedan jag händelsevis är i tillfälle att kunna lemna några upplysningar i denna fråga.

Detta seminarium har kämpat sig fram genom stora svårigheter. Till en början vägrades detsamma allt anslag från universitetsfonden, men omsider lyckades några lärare att åstadkomma en så kallad fackförening, som, om jag ej missminner mig, började sin verksamhet vårterminen år 1865, och redan vid följande års slut befans denna förnings arbete hafva visat så goda resultat, att den beviljades något understöd. Detta seminarium med tvenne afdelningar, en för klassisk filologi och en för nordiska språk, är på det sätt inrättadt, att medlemmarne utgöras dels af egentliga medlemmar, dels af så kallade expektanter och dels slutligen af åhörare. De egentliga medlemmarne äro skyldige icke blott att deltaga i talöfningar och såväl kritiska som exegetiska språkundersökningar, utan äfven att för hvarje termin författa någon afhandling inom filologiens område. Då ingen får blifva medlem af seminariet, som icke antingen ett år förut idkat filologiska studier eller ock underkastat sig en särskild pröfning, samt dessutom dessa afhandlingar skola försvaras inför lärare af facket, är det alldeles klart, att författandet af en sådan afhandling medtager en högst betydlig tid; också hafva åtminstone de afhandlingar, jag varit i tillfälle att taga kännedom af, vittnat om ganska vackra språkstudier. Expektanter äro sådana som anmält sig till inträde i seminariet, men der ännu icke erhållit plats, medan åhörarne åter äro sådana, som förut varit medlemmar, men utträdt ur seminariet, och hvilka följaktligen icke hafva någon förbindelse att ständigt bevista sammankomsterna.

Det är alldeles gifvet, att, då man på detta sätt snart sagdt utslutande sysselsätter sig med ett eller annat språk, mycken tid skall tagas i anspråk. De som i seminariet söka inträde äro äfven vanligtvis medellösa ynglingar, som älska kunskapen för kunskapens skull, och i anledning af allt detta synes mig icke obilligt att premier blifva vid dessa läroanstalter uidelade. Att seminariet vunnit allmänt erkännande kan lätt inses deraf, att man vid läraremötet i Jönköping sistlidne Juli månad beslutat ingå till Kongl. Maj:t med begäran om understöd åt detsamma, på det att det måtte kunna utvidgas och erhålla en afdelning jemväl för modern filologi; och efter hvad som kan inhemtas af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet har en sådan begäran äfven blifvit framställd. Det är på dessa skäl jag, tacksam för hvad Stats-Utskottet föreslagit yrkar bifall till dess framställning, och icke blott därför att jag hyser kärlek för de klassiska språken, för det språk, på hvilket Homeros skref sina odödliga dikter och, hvad som är af långt större vigt, på hvilket nya testamentet är upptecknad. Jag hyser äfven vördnad för det romerska språket, som, sedan de läppar, som kallat det

sitt modersmål, tystnat, eröfrat en värld och blifvit ett kulturspråk kändt inom alla civiliserade land. Jag älskar icke mindre mitt fäderneslands språk och ser gerna att man följer dess utveckling från äldre tider, likasom jag äfven inser betydelsen af den moderna filologien, enär genom kännedomen om de lefvande språken samfärdseln mellan de särskilda nationerna underlättas och nationerna, först när denna samfärdsel blifver rätt liflig, kunna med hopp om framgång sträfva till ett gemensamt mål, till frihet, upplysning och förädling.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

*Om anslag för
det språkliga
seminariet i
Lund.
(Forts.)*

Herr Linder: Äfven jag yrkar bifall till Utskottets förslag i denna punkt. Den värde reservanten emot denna Utskottets hemställan, som nyss hade ordet, förklarade, att han icke kände till den sak, hvarom här är fråga; och det torde lätteligen kunna förlåtas honom; men han torde då äfven böra ursäktas, att andra, på grund af den kännedom om saken och den erfarenhet i saken, som de hafva, hysa en från hans åsigt afvikande åsigt och mena, att Riksdagen handlar välbetänkt, om han bifaller hvad Utskottet här hemställt.

Rörande beskaffenheten af den inrättning, hvarom här är fråga, har den föregående talaren meddelat hvad som för detta tillfälle torde kunna anses innefatta erforderliga upplysningar. Skulle jag hafva något att tillägga vore det, att de medel, som här angifvas skola under namn af premier utgå till de studerande vid seminariet, äro ämnade att användas till inköp af böcker åt desse studerande sjelfve. De öfningar, hvilka företagas på seminariet, bestå bland annat af specialundersökningar, afsedda att under universitetslärarens ögon och ledning införa eleverna på det produktiva vetenskapliga arbetets område och fordra således tillgång till en speciel litteratur; som de studerande gemenligen icke hafva tillfälle och oftast icke råd att förskaffa sig, med mindre de understödjas på sätt med tillhjälp af detta anslag kan ske. Utdelningen af dessa premier är sålunda icke så afsigtslös som reservanten föreställt sig.

Hvad beträffar det i statsrådsprotokollet anmärkta förhållande, att hufvudsakligen obemedlade studerande söka inträde i seminariet, är dermed, efter min föreställning, intet annat sagdt, än att i allmänhet vid universitetet finnes ett stort antal obemedlade studerande, och att då dessa förnämligast söka sin utkomst på lärarens bana — vare sig den akademiska eller elementarlärarens — de äfven oftast begagna sig af det tillfälle till utveckling, som inom nämnda seminarium dem erbjudes. Arbetet inom seminariet förlänger deras akademiska studiekurs, men ger de flesta af dem, som begagnat seminariets ledning, intet i gällande befordringslagar erkändt företräde. Utan understöd för genomgående af seminariikursen ha de gemenligen icke råd att med denna kurs förlänga sin studietid, oaktadt de finna sig dermed göra vinsten af solidare grundläggning för framtida vetenskaplig verksamhet. Jag tror således att man nöjaktigt förklarar detta i den Kongl. propositionen omnämnda förhållande genom att rätta uppmärksamheten å denna faktiska omständighet.

För öfrigt ber jag blott att få till Kammarerna nämna, att då jag är en bland stiftarne af detta seminarium, och då seminariet på mitt in-

Om anslag för
det språkliga
seminariet i
Lund.
(Forts.)

tativ tillkommit, det är lätt förklarligt, att jag åt detsamma önskar all möjlig framgång; och jag ber att med afseende härå få nämna något, som står i sammanhang med tillkomsten af ifrågavarande institution. Efter samråd med min kollega, professoren i romersk filologi, ingick jag till kansleren med anhållan om beviljande af anslag ur reservfonden för inrättande af ett sådant seminarium. I konsistorium möttes emellertid förslaget af ett starkt motstånd. Jag hade likväl för mig seklers erfarenhet från fremmande länders universitet om gagnet och nyttan af dylika inrättningar för behörigen vetenskapliga studier i dessa ämnen, och jag tog mig också friheten, att i mitt yttrande till konsistorii protokoll vid den förberedande behandlingen af ärendet till Kansleren hemställa, att han måtte väga och icke räkna rösterna — jag hörde nemligen till minoriteten. Kansleren beviljade också anslaget att under två år utgå. Mot slutet af denna tvåårstid inföll promotion i Lund. Vid denna uppträdde, dels såsom författare af afhandlingar, dels såsom opponenter vid ventilerande af dessa afhandlingar, nästan alla de studerande, som varit medlemmar af det filologiska seminariet: och i stället för att under närmast föregående tid, då det gäلت att ventilera en vetenskaplig afhandling i ett filologiskt ämne, man nöjt sig med en ytterst knapphändig behandling af ämnet, fick man nu nöjet att åhöra en verklig diskussion, en om vetenskaplig bildning vittnande behandling af de ämnen, som då förekommo. Några månader derefter återkom frågan derom, att man hos kanslersembetet skulle anhålla om fortsatt understöd åt seminariet för ytterligare två år; och ingen enda röst höjde sig då inom konsistorium deremot, utan konsistoriet erkände i sin inlaga härom uttryckligen nyttan och gagnet af seminariets två-åriga verksamhet. Sedan dess har också denna verksamhet fortgått, som jag tror mig veta, till universitetets, vetenskapens och den akademiska undervisningens gagn. Emellertid har Kansleren nu tillkännagifvit, att reservfonden icke längre tål vid utgifter för detta ändamål, och detta så mycket mindre, som seminariet utvidgats och numera omfattar icke blott de nordiska utan jemväl de moderna språken: och det är i följd häraf Kongl. Maj:t till Riksdagen aflåtit proposition om beviljande af erforderligt anslag. Jag tror icke, att man för en så ringa summa bör hindra utvecklingen af den akademiska undervisningen uti nu ifrågavarande ämnen, utan söka beredvilligt befrämja detsamma, helst sådant kan ske utan nämnvärd uppoffring från statens sida.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag vill endast med ett par ord erinra, att jag ingalunda bestridt den nytta, det ifrågavarande seminariet kan utöfva å universitets-undervisningen, utan endast ansett öfverflödigt och olämpligt, att staten uppträder och lemnar premier åt personer, som besöka dessa seminarier. Äro de icke så nyttiga, att personer endast därför besöka dem, tror jag icke, att någon besöker dem derföre att han får i betalning några kronor mera eller mindre. Jag tror nemligen, att nyttan af detta seminarium ligger deri, att den, som genomgått detsamma, derigenom gjort sig mera värdig erhållandet af lärareplatser inom statens universitet och skolor, och att utsigten att vara mera berättigad till dylika platser, är en större belöning än några

kronors premium under studietiden. Det är detta, jag velat hafva till- Om anslag för
det språkliga
seminariet i
Lund.
(Forts.)
lagt till hvad jag förut i frågan yttrat.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som jemväl på Herr Liss Olof Larssons yrkande, biföll Kammarern Utskottets hemställan oförändrad.

Punkten 5.

Mom. a.

I anledning af Kongl. Maj:ts framställning derom, att Riksdagen Ang. ny aflö-
ningsstat för
Karolinska
mediko-kirurg-
iska insti-
tutet.
måtte, med godkännande af en i statsrådsprotokollet intagen aflöningsstat för Karolinska mediko-kirurgiska institutet, äfvensom af lönebeloppens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, de sistnämnda afsedda att vid förefallande behof användas till bestridande af vikariats-tjänstgöring under de vilkor, Kongl. Maj:t kunde komma att närmare bestämma, för beredande af medel till lönestatens tillämpning, bevilja en förhöjning i institutets ordinarie anslag med 27,700 kronor, hade Utskottet, hvilket ansett den del af det äskade tillökningsanslaget, som skulle användas till förhöjning af lönerna för de extra ordinarie professorerne och adjunkterna vid institutet, nu endast böra på extra stat beviljas, i förevarande mom. hemställt:

att Riksdagen måtte, med godkännande af Kongl. Maj:ts förslag till aflöningsstat för Karolinska mediko-kirurgiska institutet, äfvensom af lönebeloppens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, de sistnämnda afsedda att vid förefallande behof användas till bestridande af vikariats-tjänstgöring under de vilkor, Kongl. Maj:t kunde komma att närmare bestämma, för beredande af medel till lönestatens tillämpning, *dels* bevilja en förhöjning i institutets ordinarie anslag med 14,700 kronor, *dels ock* på extra stat för år 1877 anvisa ett belopp af 13,000 kronor.

Mot denna hemställan voro reservationer inom Utskottet afgifna dels af Herr *Liss Olof Larsson* och dels af Herrar *Carl Ifvarsson*, *Ola Bosson Olsson*, *Sven Nilsson* i Efveröd, *Jonas Andersson* och *C. J. Svensén*.

Sedan nu uppläsning skett af Utskottets förslag, begärdes ordet af

Herr O. B. Olsson som yttrade: Jag har för min del icke kunnat biträda det slut, hvartill Utskottet i denna del kommit. Jag hade tänkt att Riksdagen — och Stats-Utskottet i främsta rummet — skulle hafva fasthållit vid det beslut, som i en likartad fråga redan blifvit fattadt vid behandlingen af andra hufvudtiteln. Vid de nya lönestater, som då uppgjordes för våra hofrätter, bestämdes i allmänhet, att tjänstgöringspenningar skulle utgöra en tredjedel af löneförmånerna. Detta uppfylldes dock så, att vid Göta hofrätt t. ex. 11 tjänstemän fingo något mindre än en tredjedel af sina inkomster i form af tjänstgöringspenningar, under det att 33 öfriga tjänstemän vid samma hofrätt fingo betydligt mer i tjänstgöringspenningar än hvad som motsvarar en tredjedel af hela lönebeloppet. För min del anser jag, att denna princip

Ang. ny aflöningsstat för Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

(Forts.)

bort fortfarande följas äfven i afseende å de tjänstemäns löner, hvarom nu är fråga. Utskottet har nu emellertid föreslagit, att tjänstgöringspenningarne för Karolinska institutets tjänstemän skola uppgå till vida mindre belopp än en tredjedel af hela lönesumman. För min del kan jag icke gilla en sådan åsigt. Nu kan visserligen mot det förslag, som jag ämnar framlägga, göras den anmärkning, att Riksdagens skrivelse af den 19 Maj sistlidet är skulle lägga hinder i vägen för dess genomförande; men jag vill på förhand bemöta den anmärkning, som jag sålunda förutsätter, dermed att, då Riksdagen aflät nyssnämnda skrivelse, hvad Karolinska institutets lärarepersonal beträffar, så var det endast fråga om anslag på extra stat, icke om en ny löneroglering eller ny aflöningsstat, utan endast om extra auslag för kommande året. Jag skall också gå in på att, hvad professorerne vid Karolinska institutet beträffar, dessa, enligt mitt förslag, skulle komma i något missförhållande och få något mindre lön än enligt Utskottets förslag och följaktligen äfven komma att få något mindre pension. Men jag ber Herrarne taga i betraktande, huru mycket deras lön ökats dels i form af lönetillägg, dels såsom tjänstgöringspenningar till följd af sistlidne Riksdags skrivelse i detta hänseende. Då de nu för framtiden komma att tillgodonjuta en så stor lönetillökning som 1,500 kronor, så anser jag att de icke hafva skäl till klagan, utan kunna skatta sig lyckliga öfver denna stora löneförhöjning. Jag ber ytterligare få accentuera, att, ehuru enligt Riksdagens berörda skrivelse af den 19 Maj 1875 dessa professorer, med undantag af dem som hafva boställsrum, skulle få 600 kronor i tjänstgöringspenningar och dyrtidstillägg dessutom, detta allt likväl gälde blott för den närmaste statsregleringsperioden. Nu är förhållandet helt annorlunda, ty nu skall ny aflöningsstat uppgöras för dessa tjänstemän. Jag ber därför att få framställa följande förändringar i Utskottets förslag till förändrad indelning af lön och tjänstgöringspenningar för lärarne vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet, så att lönen blifver ungefär två tredjedelar och tjänstgöringspenningarne en tredjedel af hela aflöningsbeloppet.

	Lön	Tjänstgöringspenningar
1 Professor	4,000	2,000
2 Professorer	8,000	4,000
1 Professor	3,700	1,800
2 Professorer	7,400	3,600
1 Professor (med boställsrum)	3,400	2,000
1 d:o d:o	3,400	2,000
1 Extra ordinarie professor	3,000	1,500
1 d:o d:o d:o	3,000	1,500
1 d:o d:o d:o	2,400	1,100
1 d:o d:o d:o	2,400	1,100
1 Adjunkt	2,400	1,100
3 Adjunkter	7,200	3,300
1 Adjunkt	2,000	1,000
2 Adjunkter	4,000	2,000

Jag anhåller vördsamt om proposition å detta mitt förslag.

Herr Anders August Andersson i Vestanå: Hvad som finnes föreslaget i nu föredragna punkt kan jag till vissa delar icke gilla. Jag är af samma tanke som den siste talaren och tror, att det vore nödigt och nyttigt att från Riksdagens sida något blefve bestämdt stadgadt angående beräkningen af i fråga varande tjänstemäns löner och tjänstgöringspenningar. Jag sluter mig i detta hänseende helt och hållet till den föregående talarens åsigt, att tjänstgöringspenningarna böra utgöra en tredjedel och lönen två tredjedelar af hela aflöningsbeloppet. För min del anser jag det vara så mycket mer nödigt, att tjänstgöringspenningarna bestämmas till åtminstone en tredjedel af hela lönebeloppet, som det är af vigt att vid sådana tillfällen då den ordinarie tjeustemannen icke kan eller vill fullgöra sin tjänst, hans vikarie af tjänstgöringspenningarna må kunna få så stor betalning för sitt arbete att han blir belåten utan att statskassan må ytterligare anlitas för att ersätta den extra tjänstgöringen. Detta gör att jag icke blott i nu föredragna punkt utan ock i alla följande, der enahanda frågor förekomma, ämnar rösta för en sådan lönereglering, som innehålles i det af Herr O. B. Olsson nyss framställda förslag, till hvilket jag ock yrkar bifall.

Ang. ny aflöningsstat för Karolinska medicokirurgiska institutet.

(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag hade mot den nu föredragna punkten enahanda anmärkningar att framställa som mot Utskottets hemställan i första punkten af utlåtandet, så vidt den rörde frågan om ålderstillägg och tjänstgöringspenningar; men då Kammaren i fråga härom fattat sitt beslut, är det naturligt, att jag böjer mig därför och ej vidare talar om den saken.

Jag har denna gång begärt ordet för att i viss mån, ehuru jag reserverat mig mot Utskottets förslag, försvara detsamma mot det yrkande, som af de två nästföregående talarna blifvit gjordt, att ställa tjänstgöringspenningarna i annat förhållande till lönebeloppet, än det Utskottet uppställt i fråga om professorerna vid universiteten. För min del kan jag icke finna någon rimlig anledning till en sådan åtgärd, ty jag vet icke hvilken motivering man skulle begagna, om man ville säga, att professorerna i medicinska fakulteterna i Upsala och Lund icke behöfva, om de icke sjelfva kunna sköta sin tjänst, afstå mera än 1,500 kronor, tjänstgöringspenningar, men att professorerna vid Karolinska institutet böra afstå ett högre belopp vid de tillfällen, då de ej sjelfva förrätta sin tjänst; jag kan, såsom nyss nämndes, icke finna någon rimlig anledning att här frånträda hvad Riksdagen redan beslutat i afseende på just precis samma slags tjänstemän vid universiteten. I fråga om förhållandet mellan lön och tjänstgöringspenningar kan jag således inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag. Ehuru jag icke kan förklara, hvarföre man för samma slags tjänster föreslagit olika löner, här är nemligen 4,000 för en del och 4,500 för andra, vill jag icke i fråga derom göra något yrkande; jag har icke varit nog lycklig att finna något skäl för en sådan anordning.

Deremot kan jag icke underlåta att framställa ett yrkande i afseende på lönen för de professorer, som innehafva boställsvåningar. I Kongl. Maj:ts proposition kan man icke se, huruvida med dessa boställsvåningar är förenad förmånen af fri vedbrand. Jag har sökt men icke kunnat finna reda derpå i berörda proposition; men i hvilket fall som

Ang. ny aflö-
ningsstat för
Karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.

(Forts.)

helst, finner jag för min del, att förmånen af fri boställsvåning är för lågt beräknad, då denna förmån upptagits till endast 600 kronor. Jag behöver väl icke anföra några bevis därför, att en professors våning i Stockholm icke kan fås för 600 kronor. Jag har vid föregående tillfällen yttrat, att man i fråga om beviljande af lönetillägg, i främsta rummet anfört den omständigheten, att hyrorna voro stegrade; och jag får nu ytterligare betona, att denna stegring anförts såsom det förnämsta skälet för löneförhöjning; men då man nu höjt lönerna, säger man, att en våning, som de nu i fråga varande, icke är värd mera i årlig hyra än 600 kronor. Jag känner visserligen icke noga till dessa boställsvåningar, men det vet jag, att dessa boställsvåningar äro stora och värda nyssnämnda summa flera gånger om. För min del vill jag dock endast vidhålla det yrkande jag framstälde inom Utskottet, att boställsvåningarne skulle uppskattas till 1,500 kronor, och att lönerna således skulle nedsättas med ett motsvarande belopp. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag med endast den förändring, att boställsvåningarne skola uppskattas till 1,500 kronor i stället för af Kongl. Maj:t föreslagna 600 kronor.

Herr Linder: Jag ber att få instämma med den talare, som yrkat bifall till Utskottets förslag, i fråga om förhållandet mellan lönebeloppet och tjänstgöringspenningarne. Om man här skulle hysa någon annan åsigt, så må man besinna, att ett analogt förhållande bör ega rum mellan universiteten och Karolinska institutet. Man bör komma ihåg, att Karolinska institutet är en medicinsk fakultet och således en del af ett universitet. Det torde framför allt vara mindre rådligt, att i Stockholm, der för en duglig läkare tillfällen till stor förtjänst finnas, om han vill egna sig endast åt enskild praktik, söka genom en allt för knapp lön betaga vederbörande tillfälle att vid vetenskapen fästa därför lämplige och skicklige personer. Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag i den delen.

Herr Carl Ifvarsson: Jag tror, att det lystringsord vi för en stund sedan hörde från en talare på kalmarbänken bör beaktas. Talaren utsade en varning, att icke gå för långt med afseende å liberaliteten mot läroanstalter i allmänhet, emedan en reaktion kunde inträffa. Han spädde måhända rätt. Tiden är kanske inne, att något litet se upp. Jag vet, att det nästan betraktas såsom en hufvudsak inom Riksdagen, att befordra undervisningsväsendet, d. v. s. att höja lönerna för tjänstemän, hvilka äro sysselsatta vid allmänna undervisningsanstalter, från de högsta till de lägsta, med de belopp, som begäras. Man har nästan ansett just detta såsom enda medlet från representationens sida att höja vetandet i allmänhet. Jag kan visserligen icke neka, att anslag befordra undervisningens sak, men här som i andra hänseenden bör man eftersinna att en gräns skall finnas. I annat fall kan man lätt gå för långt i anslagsifvern och derigenom framkalla reaktion. Man skall då till slut inse orimligheten och kanske söka taga igen det förlorade genom indragningar.

Hvad särskildt föreliggande punkt beträffar, synes det mig, som om Riksdagen borde noga betänka sig. Då lönerna höjas till de af Kongl.

Maj:t föreslagna beloppen, kan det vara skäl att på samma gång undersöka om tjänsterna verkligen kunna uppehållas med dessa anslag, utan att erfordra ytterligare tillskott af statsmedel i form af vikariatsarfvoden. För min del befarar jag, att vikarier icke kunna erhållas med mindre att tjänstgöringspenningarne bestämmas till $\frac{1}{3}$ af hela aflöningsbeloppet, i stället för af Kongl. Maj:t beräknade och af Stats-Utskottet tillstyrkt $\frac{1}{4}$ af lönebeloppet. Jag tror derföre att den reservation, hvori jag och 4 andra ledamöter af Stats-Utskottet förenat oss, är praktisk. Jag tror också, att om icke den ordinarie tjänstemannen *under tjänstledighet* kan vara belåten med $\frac{2}{3}$ af lönen, så kan vikarien ännu mindre vara belåten med $\frac{1}{4}$ af lönen såsom ersättning för vikariatet. Kan åter vikarien finna sig tillräckligt ersatt med $\frac{1}{4}$ af lönen, så synes mig lönen vara för hög för innehafvaren, då han nemligen vid de tillfällen, han är tjänstefri, ändå uppbär tre gånger det belopp, hvarmed den, som under tiden uppehåller tjänsten, kan anse sig belåten. Således anser jag, att vi böra akta oss, att icke i framtiden blifva slagna på fingrarna med just denna omständighet.

Nu invändes det, att det bör finnas likställighet i aflöningsväg mellan å ena sidan universiteten och å andra sidan Karolinska institutet. Ja, här är ju icke fråga om olika lönebelopp, utan endast om löneförmånernas fördelning i lön och tjänstgöringspenningar. För en olikhet i detta afseende tala vissa särskilda omständigheter. För universitetslärares pensionen bestämd på förhand och Utskottet har naturligtvis icke velat sätta lönen lägre än pensionen. Med afseende å Karolinska institutet deremot, möter icke detta hinder, ty ingen ting är bestämdt angående pensionen, Vidare ega universiteten s. k. docentstipendier, hvilka användas att uppehålla vikariat, men vid Karolinska institutet finnas icke dylika medel att för ändamålet använda. Vid sådant förhållande synes det mig alldeles tydligt, att tjänstbefattningarne vid institutet icke kunna, utan künbara utgifter för det allmänna, utöfver den ordinarie staten uppehållas, såvida ej mera än $\frac{1}{4}$ af löneförmånerna i staten uppföras såsom tjänstgöringspenningar, hvilka vid förefallande behof skola af tjänsteinnehafvaren afstås åt vikarie.

En annan omständighet talar äfven för att professorerne och de öfriga lärarne vid Karolinska institutet böra kunna vid ledighet afstå en större del af lönen åt sin vikarie, än deras vederlikar vid universiteten, den nemligen, att de förra hafva långt flera tillfällen än de senare, att, i fall de äro skickliga läkare, idka en betydlig enskild praktik. De kunna således på detta sätt mycket väl taga igen skadan. Jag tror derföre att, oaktadt det önskvärda i att så mycken likställighet som möjligt råder mellan de begge fakulteterna, det likväl finnes så många olika förhållanden dem emellan, att de skiljaktigheter, som här äro ifrågasatta, måste anses vara fullt berättigade. Jag hemställer för den skull, att Kammaren måtte fatta sitt beslut i enlighet med Herr O. B. Olssons förslag, d. v. s. bifalla Utskottets hemställan med den förändring i afseende på fördelningen mellan lön och tjänstgöringspenningar, som hans tarif utvisar.

Herr Hörnfeldt: För min del skulle jag gerna gå in på Herr O. B. Olssons förslag i afseende på fördelningen af de ifrågasvarande

Ang. ny aflöningsstat för Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

(Forts.)

Ang. ny aflö-
ningsstat för
Karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.

(Forts.)

professorernes löner, och något hinder därför ligger heller icke i det belopp, hvartill deras pension är bestämd. Men jag anser, att man icke kan godkänna en sådan fördelning, utan att bryta mot den princip, som man länge sökt göra gällande, nemligen att åstadkomma fullständig likställighet mellan de medicinska fakulteterna vid universiteten och Karolinska institutet. Herr Olsson föreslår nemligen fördelningen af löneförmånerna för professorerne vid sistnämnda institut så, att 4,000 kronor skulle utgöra lönen och 2,000 kronor tjänstgöringspenningarne, hvaremot professorernes vid de medicinska fakulteterna vilkor skulle delas i lön, 4,500 kronor, och tjänstgöringspenningar 1,500 kronor. Denna olikhet i fördelningen af lönerna vid de begge fakulteterna skulle kunna hafva till påföljd, att personer, som intresserade sig för den medicinska vetenskapen, hellre sökte erhålla anställning vid universiteten än vid institutet, der lönen vore mindre, och dermed vore äfven likställigheten mellan fakulteterna bruten. Det är endast ur denna synpunkt, som jag anser, att vi böra fasthålla vid Stats-Utskottets förslag. När vi komma till den punkt i Utskottets utlåtande, som rörer teknologiska institutet, skall jag deremot, lika med Herr C. Ifvarsson, gå in på den fördelning i lön och tjänstgöringspenningar för dervarande lärare, som Herr O. B. Olsson nu föreslagit rörande professorerne vid Karolinska institutet.

Herr Key: Såsom I torden se, mine herrar, så föreligga, i fråga om fördelningen af vissa lönebelopp, från denna Kammares ledamöter i Stats-Utskottet två serier reservationer, nemligen en som börjar mot den nu föredragna 5:te punkten af Herrar C. Ifvarsson, O. B. Olsson m. fl. och två mot den 19:de punkten dels af samme ledamöter och dels af Herrar Hörnfeldt, Johansson, Billström och mig. Någon väsentlig meningsskiljaktighet mellan de begge sistnämnda reservationerna förekommer icke i annat, än att vi, som afgifvit den andra i ordningen af dem, hyst betänklighet mot förstberörde reservanterns förslag att dela lönebeloppen till två tredjedelar i lön och en tredjedel i tjänstgöringspenningar, af den orsak, att dessa belopp och deraf beroende pensioner derigenom komme att uppgöras i brutna tal. Vår framställning går derföre ut på att fördela lönebeloppen så, att tjänstgöringspenningarne bestämmas i närmast jemna tal till minst 30 procent deraf. Då detta fel emellertid blifvit rättadt uti den af Herr O. B. Olsson nyss framlagda samt af Herr C. Ifvarsson biträdda tarif för fördelningen, så sammanfalla i sjelfva verket numera de begge reservationerna, och det blir i det närmaste likgiltigt, hvilken af dem, Kammarerna skulle vilja lägga till grund för sitt beslut.

Deremot råder betydlig skiljaktighet mellan oss och de andra reservanterne deri, att de vilja tillämpa principen redan vid den nu föredragna punkten, under det vi icke önska göra det förrän vid den 19:de punkten, på sätt Herr Hörnfeldt förut påpekat. Han angaf ock då skälen härför; jag ber att dertill få lägga ytterligare några andra sådana.

Representationen har nu, mine herrar, under tjugo års tid stridt för Karolinska institutet, först den gamla ständsrepresentationen och sedan den nya. Kongl. Maj:ts regering har under hela denna långa tid allt-

jemt trögt, ja nästan motvilligt, lyssnat till den opinion, som städse uttalat sig inom Riksdagen för likställighet mellan de medicinska fakulteterna vid universitetet och Karolinska institutet. Då Kongl. Maj:t nu ändtligen accepterat och godkänt denna likställighet på fullt allvar, och i enlighet dermed föreslagit en omreglering af vederbörandes löneförhållanden, skall då Riksdagen komma och säga: Ja, nog hafva vi visserligen fått hvad vi länge begärt, det kan icke nekas, men nu vilja vi icke hafva det längre. Ett sådant tillvägagående vore enligt min öfvertygelse mindre värdigt, förutom att det ådagalade en inkonsequens, hvartill Riksdagen icke gerna kan göra sig skyldig.

Jag ber att i sammanhang härmed få erinra den ärade representanten från Dalarne, hvilken som jag tror var den som först öppnade denna debatt, att han sjelf vid 1872 års riksdag väckte motion just om likställighet mellan de medicinska fakulteterna vid universitetet och Karolinska institutet. Och vidare vill jag i minnet återföra att, med denna kammarmajoritets goda minne, en annan talare, som jag icke ser här närvarande, men som återvald nu är ledamot af Kammaren, för många år sedan interPELLERAT dåvarande Chefen för ecklesiastikdepartementet just i syfte att frammana en dylik likställighet. Att nu afböja en åtgärd, som just är egnad göra denna likställighet fullkomlig, anser jag åtminstone denna Kammare böra akta sig för efter så långa och ihärdiga strider för saken.

Jag yrkar derföre, att samma fördelning af lönebeloppen, som är af Kongl. Maj:t föreslagen för professorerne vid universitetet, måtte fastställas äfven för professorerne vid Karolinska institutet. I afseende på de förra har Riksdagen fattat sitt beslut och, i fråga om professorerne vid Karolinska institutet har Första Kammaren redan gjort det. Nu återstår det endast för Andra Kammaren att, i konsekvens med den åsigt den alltid visat sig hysa i denna fråga, jemväl godkänna det förevarande förslaget. Då vi komma till behandling af 19:de punkten i detta betänkande ämnar jag deremot yrka på tillämpning af en annan princip i fråga om fördelning af der förekommande lön och tjänstgöringspenningar, nemligen samma princip, som i dylika fall blifvit följd under behandlingen af andra hufvudtiteln. Vid nämnda 19:de punkt anser jag denna princip tillämplig men icke här.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Det har af en talare blifvit uttryckt den farhåga att, derest Riksdagen bifulle det af mig väckta förslaget, skickliga lärare icke skulle erlållas vid Karolinska institutet. Jag fruktar icke särdeles mycket derför, då jag tager i betraktande den förflutna tiden, då lönerna varit betydligt mindre än hvad nu föreslagits. Det har under denna tid icke saknats skickliga lärare; jag tror tvärtom att Karolinska institutet med skäl kunnat berömma sig af särdeles utmärkta lärarekrafter, och således kan jag icke hysa någon sådan farhåga, som här blifvit uttalad. Jag styrkes i denna tro deraf, att det förefinnes en väsentlig skillnad mellan lärarne vid Karolinska institutet och dem vid medicinska fakulteten i Upsala, nemligen i afseende å praktiken. Jag kan icke uppgifva någon summa, men jag är fullt öfvertygad, att de fleste af dessa lärare vid Karolinska institutet icke hafva så ringa

Ang. ny aflö-
ningsstat för
Karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.
(Ports.)

Ang. ny aflö-
ningsstat för
Karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.

(Forts.)

inkomst på praktik, och detta till följd deraf, att de bo i en så stor stad som denna, der så många högt uppsatte och förmögna personer finnas som, om också till högre pris, naturligtvis söka de skickligaste läkare.

En talare på kalmarbänken nämnde, att det förundrade honom om, då Karolinska institutet så länge och mycket varit af Riksdagen omhuldadt, man nu skulle draga sin hand derifrån. Jag medgifver att Karolinska institutet varit representationens skötebarn, men huru länge skall detta fortfara? Jag tror det kan vara på tiden att sluta dermed och jag yrkar bifall till mitt förslag.

Herr Jonas Andersson: Då det i allmänhet synes vara antaget såsom en riktig princip, att aflöningen fördelas i lön och tjänstgöringspenningar på det sätt, att $\frac{1}{3}$ anslås till tjänstgöringspenningar och $\frac{2}{3}$ till lön, och då detta synes vara en regel, som borde tillämpas på alla områden, der sådant kan i fråga komma, så har jag också ställt mig bland de reservanter inom Utskottet, hvilka yrkat tillämpning af denna princip äfven vid Karolinska institutet. Jag får erkänna att jag under min hela riksdagsmannatid ifrat för Karolinska institutets likställande med medicinska fakulteten i Upsala, men här är det fråga om att tillämpa en stor och riktig princip, som bör utsträckas så långt som möjligt. Denna princip skulle ovilkorligen hafva sträckt sig äfven till Upsala universitet, hade icke ett förhastadt beslut vid förra riksdagen omöjliggjort detsamma för den gången; men att afvika från denna princip med afseende å Karolinska institutet derföre att densamma af en tillfällighet icke kommit att blifva tillämpad vid Upsala universitet förefaller mig origtigt.

Jag får också erinra derom att likställighet emellan de båda institutionerna förefinnes på det hela. Det är endast med afseende på pensionerna som någon skillnad råder; denna skillnad kommer att utgöra 500 kronor, men i öfrigt är fullkomlig likställighet genomförd.

För min del yrkar jag bifall till O. B. Olssons förslag i detta fall.

Herr Abr. Rundbäck: Jag skulle icke i denna fråga hafva begärt ordet, derest icke några ord blifvit fälda af en talare på skånska bänken, hvilka jag icke kan låta passera oanmärkta. Han nämnde, att man icke borde gifva lärarne vid Karolinska institutet lika stora löner, som professorerne vid universitetens medicinska fakulteter, emedan de bo i Stockholm och hafva en stor praktik, på hvilken de förtjena betydligt. Jag ber att få fästa hans och Kammarens uppmärksamhet derpå, att det finnes professorer, som höra till den teoretiska afdelnin- gen, hvilka hvarken hafva, kunna eller vilja hafva en enda patient. Vid sådant förhållande och då lefnadskostnaden i Stockholm väl är högre än i Upsala och Lund, komma professorerne vid Karolinska institutet i en sämre ställning än deras vederlikar i de nämnda städerna, äfven om de få samma lön som dessa. Dessutom vill jag för min del lägga ytterligare vikt på det skäl, som min granne till venster framhållit, eller att, när Karolinska institutet blifvit likställt med universitetens medicinska fakulteter, böra vi fasthålla denna likställighet. Det är icke meningen att fortfarande behandla Karolinska institutet såsom ett sköte-

barn, som man klappar, i motsats till universiteten, hvilka man icke vill visa någon välvilja, utan meningen är blott att stå kvar vid hvad man en gång beslutit eller att behandla dem lika.

Jag för min del ber att få instämna i Utskottets förslag.

*Ang. ny aflö-
ningsstat för
Karolinska
mediko-kirur-
giska insti-
tutet.*

(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: Jag vill endast med några ord bemöta den siste talaren. Han nämnde, att det finnes åtskilliga lärare vid Karolinska institutet, hvilka hvarken hafva eller vilja hafva någon enskild praktik och således icke derå kunna förtjena några inkomster. Jag vill tro, att så är förhållandet, men då inträffar också det förhållande, att de äro i ständigt tjänstgöring, så att några vikarier för dem icke erfordras eller de behöfva afstå tjänstgöringspenningar till vikariatsarfvoden. Det är icke fråga om att minska aflöningen för dem, utan endast att erhålla högre vikariatsarfvoden åt den, som sköter tjänsten vid inträffad ledighet. Om nu dessa lärare begära ledighet under längre tid, får man väl antaga att de hafva tillfälle till enskild praktik och derå kunna få inkomst.

Jag tror således att hans argumentation icke är tillämplig i förevarande fall. Den skulle vara tillämplig, om fråga vore att minska aflöningen i sin helhet, men derom är nu icke fråga.

Herr Abr. Rundbäck: Den siste talaren framkastade det påstående att, om dessa professorer, såsom jag nämnde, icke hafva någon enskild praktik, så använda de sin tid till tjänstgöring vid Karolinska institutet och behöfva således inga vikarier, och det skulle följaktligen vara för dem fullkomligt likgiltigt huru det ställdes med tjänstgöringspenningarne. Men han tänker icke på, att dessa professorer äfven äro menniskor, som kunna blifva underkastade sjukdomar, och förhållandet är verkligen nu så, att en af institutets professorer af lungdot är oförmögen att sköta sin tjänst.

Herr Carl Ifvarsson: Utskottet har icke föreslagit några vissa grunder för tjänstgöringspenningarnes afstående, eller bestämt de vilkor, under hvilka vederbörande skola afstå dem. Vid andra hufvudtiteln bestämdes visserligen dylika grunder, men här icke, och det är redan förut anmärkt, att det skulle öfverlemnas till Kongl. Maj:t att stadga villkoren för tjänstgöringspenningarnes åtnjutande eller afstående. Man har ingen anledning befara att dessa vilkor blifva hårdare i detta än i andra likartade fall, till följd hvaraf nog kan antagas att tjänstgöringspenningarne få behållas af löntagarne i det fall den ärade talaren från Wexjö sist anmärkt. Jag tror således att hvad han omnämmt icke eger tillämplighet i detta afseende.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, som ock på bifall till hvart och ett af de olika ändringsförslag, som Herrar O. B. Olsson och Liss Olof Larsson framställt; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan Herr O. B.

Ang. ny aflö- Olssons yrkande antagits till kontraposition, enligt en nu uppsatt
ningsstat för och af Kammaren godkänd omröstningsproposition, lydande sålunda:
Karolinska

mediko-kirur-
giska insti-
tutet.

(Forts.)

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hem-
ställt i 5:te punkten mom. a) af utlåtandet N:o 22,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets hemställan med den
af Herr Ola Bosson Olsson föreslagna förändring.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 83 Ja mot 42 Nej; i följd
hvaraf Kammaren beslutit enligt ja-propositionen.

Som tiden redan långt framskridit, uppsköts den vidare föredrag-
ningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande till kl. 7 eftermid-
dagen, då Kammarens ledamöter genom utfärdadt anslag voro kal-
lade att åter sammanträda; och afslutades nu detta sammanträde
kl. 3 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.